

PITICUL CU POVEȘTI

ANDREAS

Amintiri din copilărie

Ion Creangă

Digitized by the Internet Archive
in 2023 with funding from
Kahle/Austin Foundation

ION CREANGĂ

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

Unii admiră la Creangă puterea „de a crea tipuri vii”, crezând că într-asta stă talentul de povestitor. Întru cât privește „Amintirile”... se mai poate vorbi de tipuri vii în sensul autenticității... Căci ce observație pătrunzătoare este în „Amintiri”? O mamă de la țară își ceartă copii, un tată se întreabă cu ce o să-și țină copii în școli, copiii fac nebunii, un popă joacă cu poalele anteriorului prinse în brâu, toate acestea anecdotice pe puține pagini. Întâmplările sunt adevărate, dar tipice, fără adâncime. Aceeași materie povestită cu altă gesticulație și-ar pierde tot aerul acela viu...

În „Amintirile” lui Creangă nu este nimic individual, cu caracter de confesiune ori de jurnal. Creangă povestește copilăria copilului universal...

Scriitori ca Creangă nu pot apărea decât acolo unde cuvântul e bătrân și echivoc și unde experiența s-a condensat în formule mișcătoare. Era mai firesc ca un astfel de prozator să răsară peste câteva veacuri, într-o epocă de umanism românesc. Născut cu mult mai devreme, Creangă s-a ivit acolo unde există o tradiție veche și deci și o specie de erudiție, la sat, și încă la satul de munte de dincolo de Siret, unde poporul e neamestecat și păstrător.

G. CĂLINESCU, „Istoria Literaturii Române”

ANDREAS PRINT

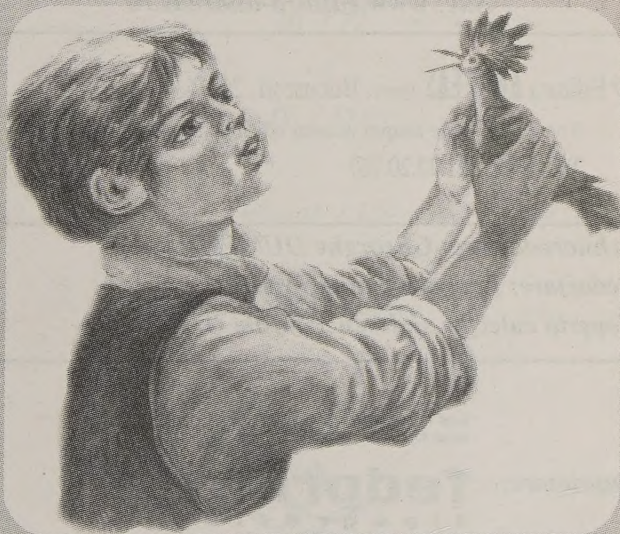
01.03.1837 – 31.12.1889

Ion Creangă

Amintiri din copilărie

Ediție îngrijită de: Laura Ivona DUMITRU

Ediția a III-a revizuită și adăugită

Grafică: Vasile OLAC

ANDREAS PRINT

Școala din Humulești.

Părinții.

Bunicul David Creangă din Ardeal.

Școala lui Alecu Balș din Broșteni.

Irinuca.

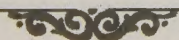
Întoarcerea la Bunica Nastasia.

Dedicatie d-soarei L. (ivia) M. (aiorescu)

Stau câteodată și-mi aduc
aminte ce vremi și ce oa-
meni mai erau în părțile noastre, pe când înce-
pusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă rădica
băiețuș la casa părinților mei, în satul Humuleștii,

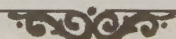

din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii și pe vremea aceea nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătăiu, ci sat vechiu răzășesc, întemeiet în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învăța și hora, dar și suveica, de vuia satul de *vatale* în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporâni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai de pomi s-au pus în țințirim, care era îngrădit cu zaplaz de bârne, streșinit cu șindilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii, pentru școală; ș-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte, cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Illoaiei, dascălul bisericii, un holteiu zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și deie copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiet prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o *zgâtie* de copilă ageră la minte și așa de

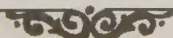

silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii.

Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce-a întrebat pe dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului: „Calul Balan”, și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce dar de școală nouă un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos; și părintele îi pune nume „Sfântul Nicolai”, după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi poartă pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa din când în când câte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată sâmbăta să se *procitească* băieții și fetele, adică să asculte dascalul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșală să-i ardă școlarului câte un sfânt-Nicolai. Atunci copila părin-

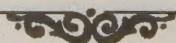

telui, cum era sprintară și plină de incuri, a bufnit de râs. Păcatul ei, sărmăna!

– la poftim de încălecă pe Balan, jupâneasă, zise părintele de tot posomorât, să facem pocinog sfântului Nicolai cel din cuiu.

Și, cu toată stăruința lui Moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara, și pe urmă ședea cu mâinile la ochi și plângea ca o mireasă, de sărea cămeșa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele, ba azi, ba mâne, aducând pitaci și colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a îmblânzit și treaba mergea strună; băieții schimbau tabla în toate zilele, și sâmbăta, procitanie.

Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, așa, câteodată; căci din bățul în care era așezată fila cu cruce-ajută și buchile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătaji, de la trataji la ceaslov, ș-apoi dă, Doamne, bine! În lipsa părintelui și a dascălului intram în țintirim, țineam ceaslovul deschis, și cum erau filele cam unse, trăgeau muștele și bondarii la ele, și, când clămpăneam ceaslovul, câte zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muștelor! Întru una din zile, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele, și când le

vede așa sângerate cum erau, își pune mâinile în cap de necaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Balan, și a ne mângăia cu sfântul ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, care din pricina noastră au pățimit.

Nu trece mult după asta și într-o zi, prin luna lui Mai, aproape de Moși, îndeamnă păcatul pe bădița Vasile tântul, că mai bine nu i-oiu zice, să puie pe unul, Nic-a lui Costache, să mă procitească. Nică, băiet mai mare și înaintat la învățătură până la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o *bleandă*, pentru că nu-mi da pace să prind muște... Și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el, și mă ascultă, și unde nu s-apucă de însemnat la greșeli cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, până la douăzeci și nouă. „*Măi!!! s-a trecut de șagă, zic eu, în gândul meu; încă nu m-a gătit de ascultat și câte au să mai fie!*” Și unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor și a tremura de mânios... Ei, ei! acu-i acu. „*Ce-i de făcut, măi Nică?*” îmi zic eu, în mine. Și mă uitam pe furiș la ușa mântuirii și tot scăpăram din picioare, așteptând cu neastâmpăr să vie un *lainic* de școlar de afară,

căci era poruncă să nu ieșim câte doi deodată; și-mi crăpa măseaua-n gură, când vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Balan și de blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vânătași. Dar adevăratul sfânt Nicolai se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce intră afurisitul de baiet în școală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec spre ușă, ies răpede și nu mă mai încurc prinprejurul școalei, ci o ieu la sănătoasa spre casă. Și când mă uit înapoi, doi hojmalăi se și luase după mine; și unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; și trec pe lângă casa noastră, și nu întru acasă, ci cotigesc în stânga și întru în ograda unui *megieș* al nostru; și din ogradă, în ocol, și din ocol, în grădina cu păpușoi, care erau chiar atunci prășiți de-al doilea, și băieții, după mine; și, până să mă ajungă, eu, de frică, cine știe cum am izbutit de m-am îngropat în țărână, la rădăcina unui păpușoiu. Și Nica lui Costache, dușmanul meu, și cu Toader a Catincăi, alt hojmalău, au trecut pe lângă mine vorbind cu mare ciudă; și se vede că i-a orbit Dumnezeu, de nu m-au putut găbui. Și de la o vreme, nemaiauzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țâșnit o dată cu țârna-n cap și *tiva* la mama acasă, și am început a-i spune cu lacrimi,

că nu mă mai duc la școală, măcar să știu bine
că m-or omori!

A doua zi însă, a venit părintele pe la noi, s-a
înțeles cu tata, rn-au luat ei cu binișorul și m-au
dus iar la școală. „Că de, e păcat să rămâi fără
leac de învățătură, zicea părintele; doar ai tre-
cut de bucheleudeazla și bucherițazdra: ești
acum la ceaslov și mâne-poimâne ai să treci la
psaltire, care este cheia tuturor învățăturilor, și,
mai știi cum vine vremea, poate să te faci și
popă aici, la biserica Sfântului Nicolai, că eu
pentru voi mă strădănuiesc. Am o singură fată
ș-oiu vedè eu, pe cine mi-oiu alege de ginere.”

Hei, hei! când aud eu de popă și de
Smărăndița popei, las muștele în pace și-mi ieu
alte gânduri, alte măsuri; încep a mă da și la
scris, și la făcut cadelnîța în biserică, și la ținut
isonul, de parcă eram băiet. Și părintele mă iè
la dragoste, și Smărăndița începe din când în
când a mă fura cu ochiul, și bădița Vasile mă
pune să ascult pe alții, și altă făină se macină
acum la moară. Nic-a lui Costache, cel răgușit,
balcâz și răutăcios, nu mai avea stăpânire asu-
pra mea.

Dar nu-i cum gândește omul, ci-i cum vrè
Domnul. Într-una din zile, și chiar în ziua de
Sfântul Foca, scoate vornicul din sat pe oameni

la o clacă de dres drumul. Se zicea că are să treacă Vodă pe acolo spre mănăstiri. Și bădița Vasile, n-are ce lucra? Hai și noi, măi băieți, să dăm ajutor la drum, să nu zică Vodă, când a trece pe aici, că satul nostru e mai leneș decât alte sate. Și ne luăm noi de la școală și ne ducem cu toții. Și care săpau cu cazmalele, care cărau cu *tărăboanțele*, care cu căruțele, care cu covățile, în sfârșit lucrau oamenii cu tragere de inimă. Iar vornicul Nic-a Petricăi, cu pasnicul, *vătămanul* și câțiva nespălați de mazili se purtau printre oameni de colo până colo, și când, deodată, numai iaca vedem în prund câțiva oameni claie peste grămadă și unul din ei mugind puternic. „Ce să fie acolo?” ziceau oamenii, alergând care de care din toate părțile.

Pe bădița Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul, îl cetluiau acum zdravăn și-l puneau în cătuși să-l trimeată la Peatră... Iaca pentru ce scosese atunci vornicul oamenii la clacă. Așa, cu amăgele, se prindeau pe vremea aceea flăcăii la oaste... Afurisită priveliște mai fu și asta! Flăcăii ceilalți pe dată s-au făcut nevăzuți, iară noi, copiii, ne-am întors plângând pe la casele noastre. Afurisit să fie cânerul de vornic și cum au ars el inima unei mame, așa să-i ardă inima Sfântul Foca de astăzi, lui și tuturor părtașilor

săi! blăstămau femeile din sat, cu lacrimi de foc, în toate părțile. Iar mama lui bădița Vasile își petrecea băietul la Peatră, bocindu-l ca pe un mort! „Las', mamă, că lumea asta nu-i numai cât se vede cu ochii, zicea bădița Vasile, mângăind-o; și în oaste trăiește omul bine, dacă este vrednic. Oștean a fost și Sfântul Gheorghe, și Sfântul Dimitrie, și alți sfinți mucenici, care au pătimit pentru dragostea lui Hristos, măcar de-am fi și noi ca dânșii!”

Ei, ei! pe bădița Vasile l-am pierdut; s-a dus unde i-a fost scris. Și părintele Ioan umbla acum cu pletele în vânt să găsească alt dascăl, dar n-a mai găsit un bădița Vasile, cuminte, harnic și rușinos ca o fată mare. Era în sat și dascălul Iordache, fârnăitul de la strana mare, dar ce ți-i bun? Știa și el glasurile pe dinafară de biserică, nu-i vorbă, dar clămpănea de bătrân ce era; ș-apoi mai avea și darul suptului... Așadar școala a rămas pustie pentru o bucată de vreme și câțiva dintre noi, care ne țineam de părintele Ioan, calea-valea: biserica deschide pe om. Duminicile bâzâiam la strună și hârști! câte-un colac! Și când veneau cele două ajunuri, câte treizeci, patruzeci de băieți fugeam înaintea popii de rupeam omătul de la o casă la alta; și la Crăciun nechezam ca mânzii,

iar la Bobotează strigam *chiraleisa* de clocotea satul. Și, când ajungea popa, noi ne așezam în două rânduri și-i deschideam calea, iară el își trăgeă barba și zicea cu mândrie cătră gazdă:

– Aiștia-s mânzii popii, fiule. Niște zile mari ca aceste le așteaptă și ei cu mare bucurie tot anul. Gătitu-le-ați ceva bob fert, găluște, turte cu *julfă* și *vărzare*?

– Gătit, cinstite părinte; poftiți de ne blagosloviți casa și masa, și poftim de mai ședeți, să ne șadă pețitorii.

Când auzeam noi de masă, tăbăram pe dânsa ș-apoi aține-te gură. Vorba ceea: „De plăcinte râde gura, de vărzare, și mai tare”.

Ce să faci, că doar numai de două ori pe an este ajunul! Ba la un loc, mi-aduc aminte, ne-am grămădit așa de tare și am răsturnat masa omului cu bucate cu tot în mijlocul casei, de i-am dogorit obrazul părintelui de rușine. Dar el tot cu bunătate:

– De unde nu-i, de-acolo nu se varsă, fiilor; însă mai multă băgare de seamă nu strică!

Apoi la hramul bisericei se ținea praznicul câte-o săptămână încheiată; și numai să fi avut pânțele, unde să pui coliva și bucatele, atât de multe erau. Și dascăli, și popi, și vlădici, și de tot soiul de oameni din toate părțile se adunau

la hramul bisericeii din Humulești, și toți ieșeau mulțamiți. Ba și pe la casele oamenilor se ospătau o mulțime de străini. Și mama, Dumnezeu s-o ierte, strașnic se mai bucura, când se întâmpla oaspeți la casa noastră și avea prilej să-și împartă pâinea cu dânșii.

– Ori mi-or da feciorii după moarte de pomană, ori ba, mai bine să-mi dau eu, cu mâna mea. Că, oricum ar fi, tot îs mai aproape dinții decât părinții. S-au văzut de acestea!

Și când învățam eu la școală, mama învăța cu mine acasă și citea acum la ceaslov, la psaltire și Alexandria mai bine decât mine; și se bucura grozav când vedea că mă trag la carte.

Din partea tatei, care ades îmi zicea în bătaie de joc: „Logofete, brânză-n cuiu, lapte acru-n călămări, chiu și vai prin buzunări!”, puteam să rămân cum era mai bine: „Nic-a lui Ștefan a Petrei”, om de treabă și gospodar în Humulești. Vorba aceea:

Decât codaș în oraș,

Mai bine-n satul tău fruntaș.

Mama însă era în stare să toarcă-n furcă, și să învăț mai departe. Și tot *cihăia* mama pe tata să mă mai dea undeva la școală, căci auzise ea spuind la biserică în „Parimei” că omul învățat înțelept va fi, și pe cel neînvățat slugă-l va avea.

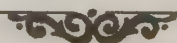

Și afară de aceasta, babele care trag pe fundul sitei în 41 de bobi, toți zodierii și cărturăresele pe la care căutase pentru mine, și femeile bisericcoase din sat îi băgase mamei o mulțime de bazaconii în cap, care de care mai ciudate: ba că am să petrec între oameni mari, ba că-s plin de noroc, ca-broasca de păr, ba că am un glas de înger, și multe alte minunății; încât mama, în slăbăciunea ei pentru mine, ajunsese a crede că am să ies un al doilea Cucuzel, podoaba creștinătății, care scotea lacrimi din orice inimă împetrită, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor și veselea întreaga făptură cu viersul său.

– Doamne, măi femeie, Doamne, multă minte-ți mai trebuie, zicea tata, văzând-o așa de *ahot-nică* pentru mine. Dacă ar fi să iasă toți învățați, după cum socoți tu, n-ar mai avea cine să ne tragă ciubotele. N-ai auzit că unul cică s-a dus bou la Paris, unde-a fi acolo, și a venit vacă? Oare Grigore a lui Petre Lucăi de la noi din sat pe la ce școli a învățat, de știe a spune atâtea *bongoase* și conăcăria pe la nunți? Nu vezi tu, că dacă nu-i *glagore-n* cap, nu-i, și pace bună!

– Așa a fi, n-a fi așa, zise mama, vreau să-mi fac băietul popă, ce ai tu?

– Numaidecât popă, zise tata. Auzi, măi! Nu-vezi că-i o *tigoare* de băiet, *cobăit* și leneș, de n-are păreche. Dimineăta, până-l scoli, îți stupești sufletul. Cum îl scoli, cere demâncare. Cât îi mic, prinde muște cu ceaslovul și toată ziua bate prundurile după scăldat, în loc să pască cei cârlani și să-mi deie ajutor la trebi, după cât îl ajută puterea. Iarna, pe gheață și la săniuș. Tu, cu școala ta, l-ai deprins cu nărav. Când s-a face mai mărișor, are să-nceapă a-i mirosi a catrință și cu astă rânduială n-am să am folos de el niciodată.

Și după cum am cinste a vă spune, multă vorbă s-a făcut între tata și mama pentru mine, până ce a venit în vara aceea, pe la august, și cinstita holeră de la 48, și a început a secera prin Humulești, în dreapta și-n stânga, de se auziră numai chiu și vai în toate părțile. Și eu, neastâmpărat cum eram, ba ieșeam la pârlaz, când trecea cu mortul pe la poarta noastră și-l boscorodeam cu cimilitura:

Chitigae, gaie, ce ai în tigae?

Papa puilor duc în valea socilor.

Ferice de gangur, că șede într-un vârful de soc

Și se roagă rugului și se-nchină cucului!

Nici pentru mine, nici pentru tine,

Ci pentru budihacea de la groapă,

Să-i dai vacă de vacă și doi boi să tacă.

Ba îl petreceam până la biserică și apoi veneam acasă cu sânul încărcat de covrigi, mere turture, nuci poleite, roșcove și smochine din pomul mortului, de se încruceau tata și mama, când mă vedeau cu dânsule. Și, ca să mă scape de belea, m-au trimis la stână în dumbrava Agapiei, lângă podul Cărăgiței, unde erau și oile noastre, să șed acolo până s-a mai potoli boliștea. Însă peste noapte a și dat holera peste mine și m-a frământat și m-a zgârcit cârcel; și-mi ardea sufletul în mine de sete, și ciobanii și baciul habar n-aveau de asta; numai se întorceau pe ceea parte în țipetele mele și horăiau mereu. Iară eu mă târâiam cum puteam până la fântână, în dosul stânei, și pe nimică pe ceas beam câte-un cofăiel întreg de apă. Pot zice că în noaptea aceea la fântână mi-a fost masul și n-am închis ochii, nici cât ai scăpăra din amănar. Abia despre ziuă s-a îndurat Vasile Bordeianu, *strungarul* nostru, de s-a dus în Humulești, cale de două ceasuri cu piciorul, și a înștiintat pe tata de a venit cu căruța și m-a luat acasă. Și pe drum neconținut ceream apă, iar tata mă amăna cu momele de la o fântână la alta, până a dat Dumnezeu de am ajuns în Humulești. Și când colo, doftorii satului: moș Vasile Țandură și altul, nu-mi aduc aminte, erau la noi acasă și

prăjeau pe foc într-un ceaun mare niște hoștine cu său; și după ce mi-au tras o frecătură bună cu oțet de leuștean, mi-aduc aminte ca acum, au întins hoștinele fierbincioare pe o pânzătură și m-au înfășat cu ele peste tot, ca pe un copil; și nu pot ști cât a fi trecut la mijloc, până ce am adormit mort și de-abia a doua zi, pe la toacă, m-am trezit sănătos, ca toți sănătoșii; Dumnezeu să odihnească pe moș Țandură și pe tovarășul său! Și, vorba ceea: „*Lucrul rău nu piere cu una cu două*”. Până-n sară am și colindat mai tot satul; ba și pe la scăldat am tras o raită cu prietenul meu, Chiriac a lui Goian, un lainic și un pierde-vară ca și mine. Dar tata nu mi-a mai zis atunci nimică; m-a lăsat în voia mea pentru o bucată de vreme.

Peste iarnă, mama iar s-a pus pe capul tatei, să mă deie undeva la școală. Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine.

– Lui dascălul Vasile a Vasilcăi plăteam numai câte un sorocovăț pe lună. Iar *postoronca* de dascălul Simeon Fosa din Țuțuieni, numai pentru că vorbește mai în tâlcuri decât alții și sfârșăiește toată ziua la tabac, cere câte trei husăși pe lună! Auzi vorbă! Nu face băietul ista atâtea

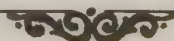
husăși, cu straie cu tot, câți am dat eu pentru dânsul până acum!

Când a mai auzit mama și asta, s-a făcut foc.

– Sărmane omule! Dacă nu știi boabă de carte, cum ai să mă înțelegi? Când tragi sorocoveții la musteață, de ce nu te *olicăești* atâta? Petre Todosiicăi, crășmarul nostru, așa-i că ți-a mâncat nouă sute de lei? Vasile Roibu din Bejeni, mai pe-atâția, și alții câți? Ruștei lui Valică și Măriucăi lui Onofreiu, găsești să le dai și să le răsdai? Știu eu; să nu crezi că doarme Smaranda, dormire-ai somnul de veci, să dormi! Și pentru băiet n-ai de unde da? Măi omule, măi! Ai să te duci în fundul iadului și n-are să aibă cine te scoate, dacă nu te-i sili să-ți faci un băiet popă. De spovădanie fugi ca dracul de tămâie. La biserică mergi din Paști în Paști. Așa cauți tu de suflet?

– Ian taci, măi femeie, că biserica-i în inima omului, și, dacă voiu muri, tot la biserică am să sed, zise tata; nu mai face și tu atâta vorbă, ca fariseul cel fățarnic. Bate-te mai bine cu mâna peste gură și zi ca vameșul: Doamne, milostiv fii mie păcătoasei, care-mi tot *îmbălorez* gura pe bărbat degeaba.

În sfârșit, cât s-a bălăbănit mama cu tata din pricina mea, tot pe-a mamei a rămas; căci într-o

duminică, prin cărneleaga, a venit tatăl mamei, bunicul meu, David Creangă din Pipirig, la noi și, văzând cearta iscată între tata și mama din pricina mea, a zis:

– Las', măi Ștefane și Smărănducă, nu vă mai îngrijiți atâta; că azi e duminică, mâne luni și zi de târg, dar marți, de-om ajunge cu sănătate, am să ieu nepotul cu mine și am să-l duc la Broșteni cu Dumitru al meu, la profesorul Nicolai Nanu de la școala lui Baloș, și-ți vedei voi ce-a scoate el din băiet, că de ceilalți băieți ai mei, Vasile și Gheorghe, am rămas tare mulțămît cât au învățat acolo. De douăzeci și mai bine de ani, de când port vornicia în Pipirig, am dus-o cam anevoie numai cu *răbușul*. Ce folos că citesc orice carte bisericească; dacă nu știi a însemna măcar câtuși de cât, e greu. Însă de când mi-au venit băieții de la învățătură, îmi țin socoteala ban cu ban și huzuresc de bine; acum zic și eu că poți duce vornicia pe viață, fără să te simți. Zău, mare pomană și-a mai făcut Alecu Baloș cu școala ceea a lui, cine vrea să înțeleagă! Și, Doamne, peste ce profesor înțelept și iscusit a dat! Așa vorbește de blând și primește cu bunătate pe fiecare, de ți-i mai mare dragul să te duci la el. Ferice de părinții care l-au născut, că bun suflet de om

este, n-am ce zice. Și mai ales pentru noi, țărani munteni, este o mare facere de bine! Când am venit eu cu tata și cu frații mei, Petrea și Vasile și Nică, din Ardeal în Pipirig, acum șasezeci de ani trecuți, unde se pomeneau școli ca a lui Baloș în Moldova? Doar la Iași să fi fost așa ceva și la Mănăstirea Neamțului, pe vremea lui mitropolitu Iacob, care era oleacă de *cimotie* cu noi, de pe Ciubuc Clopotarul de la Mănăstirea Neamțului, bunicul mâne-ta, Smărandă, al cărui nume stă scris și astăzi pe clopotul bisericei din Pipirig. Ciubuc Clopotarul tot din Ardeal știa puțină carte, ca și mine; și apoi a pribegit de-acolo, ca și noi; s-a tras cu bucatele încoace ca și moș Dediu din Vânători și alți mocani, din pricina papistașiei mai mult, pe cât știu eu; și atât era de cuprins, de s-au umplut munții: Hălăuca, Piatra lui Iepure, Bărnariul, Cotnărelul și Boampele până dincolo peste Petru-Vodă, de turmele și tamazlăcurile lui. Și se pomenește că Ciubuc era om de omenie; fiecare oaspe ce trăgea la odaia lui era primit cu dragă inimă și ospătat cu îndestulare. Și se dusesse vestea în toate părțile despre bunătatea și bogăția sa. Până și Vodă cic-ar fi tras o dată în gazdă la Ciubuc; și întrebându-l cu cine mai ține atâta amar de bucate, el ar fi

răspuns; „Cu cei slabi de minte și tari de virtute, măria- ta”. Atunci Vodă nu s-a putut stăpâni de mirare, spuind: „Ia, aista-i om, zic și eu; de-ar fi mulți ca dânsul în domnia mea, puțină lipsă ar duce țara la nevoi!”. Și l-a bătut Vodă cu mâna pe umăr, zicându-i: „Moșule, să știi că de azi înainte ești omul meu, și la domnie ți-i deschisă ușa orișicând”.

Și de-atunci i-a mers lui Ciubuc numele de omu' lui Vodă, încât și până astăzi, un deal, în partea despre Plotunul, unde era mai mult așezarea lui Ciubuc, se cheamă Dealul Omului.

Pe acest deal, Smărandă, am fugit în vremea zaverei cu mă-ta, cu tine și cu frate-tău Ioan, de frica unei cete de turci, care se bătuse chiar atunci cu volintirii la Secu și apoi se îndreptară spre Pipirig după jăfuit. Iar pe soră-ta Ioana, de grăbiți ce-am fost, o uitasem acasă, pe prispă, în albiuță. Și mă-ta, când a dat de copilă că nu-i, a început a-și smulge părul din cap și a o boci înnădușit, zicând: „Vai de mine și de mine, copila mea, au străpuns-o turcii!”.

Eu însă m-am suit în vârful unui brad și cum am văzut că apucă turcii spre Plotunul, m-am azvârlit fără sine pe părul unui cal, am alergat acasă, și, când colo, am găsit copila teafără; însă răsturnată cu albiuța de niște porci, care

grohăiau împrejurul ei, cât pe ce s-o rupă. Iar pe la capătul albiuței am găsit câteva rubiele, puse de turci, se vede, la capul copilei. Atunci am luat copila și, de bucurie, nici nu știu când am ajuns cu dânsa la mă-ta, în Dealul Omului. Și după ce mi-am venit puțin în sine, am zis și eu în amărăciune, ca mulți înainte de mine: cei care n-au copii nu știu ce-i năcazul. Bună minte mai au unia în felul acesta, de nu se însoară! Și unul dintr-aceștia a fost și Ciubuc mocanul, care, neavând femeie, nici copii, ce i-a venit mai târziu, de evlavie cea multă ce avea, sau din alte împrejurări, a închinat toată averea sa Mănăstirii Neamțului, și el s-a călugărit, mai cu toți haidăii lui, făcând multe pomeniri cât a fost în viață. Iar astăzi petrece în liniște lângă zidurile mănăstirii, Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească întru împărăția cerească! Căci și noi, ca mâne avem a ne duce acolo! Așa-i că voi habar n-aveți de toate aceste, de nu v-aș fi spus eu? zise bunicul oftând.

– Nu-i rău, măi Ștefane, să știe și băietul tău oleacă de carte, nu numaidecât pentru popie, cum chitește Smaranda, că și popia are multe năcăfale, e greu de purtat. Și decât n-a fi cum se cade, mai bine să nu fie. Dar cartea îți aduce și oarecare mângăiere. Eu să nu fi știut a ceti,

de mult aş fi înnebunit, câte am avut pe capul meu. Însă deschid Vieţile sfinţilor şi văd atâtea şi atâtea, şi zic: „Doamne, multă răbdare ai dat aleşilor tăi!”. Ale noastre sunt flori la ureche, pe lângă cele ce spune în cărţi. Ş-apoi, să fie cineva de tot bou, încă nu este bine. Din cărţi alegi multă înţelepciune; şi la dreptul vorbind, nu eşti numai aşa, o vacă de muls pentru fiecare. Băietul văd că are ţinere de minte; şi numai după cât a învăţat, cântă şi citeşte cât se poate de bine.

De aceste şi altele ca aceste a vorbit bunicul David cu mama şi cu tata, mai toată noaptea, duminică spre luni şi luni spre marţi; căci la noi mânea când venea din Pipirig la târg, să-şi cum-pere cele trebuitoare.

Iar marţi, des-dimineată, puse *tarniţele* şi desagii pe cai şi, legându-i frumuşel cu căpăstrul: pe cel de-al doilea de coada celui întâiu, pe cel de-al treile de coada celui al doile, pe cel de-al patrule de coada celui al treile, cum îi leagă muntenii, a zis:

– Ei, măi Ştefane şi Smărănducă, mai rămâneţi cu sănătate, că eu m-am dusu-m-am. Hai, nepoate, gata eşti?

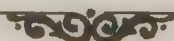

– Gata, bunicule, haidem, zisei necăjindu-mă cu niște costițe de porc afumate și cu niște cârnați fripți, ce mi-i pusese mama dinainte.

Și, luându-mi rămas bun de la părinți, am purces cu bunicul spre Pipirig. Și era un puiu de ger în dimineata aceea, de crăpau lemnele! Și din sus de Vânători, cum treceam puntea peste apa Neamțului, bunicul în urmă, cu caii de căpăstru și eu înainte, mi-au lunecat ciubotele și am căzut în Ozană cât mi ți-i băietul! Noroc de bunicul. „Și scroambele ieste a voastre îs pocite”, zise el, scoțându-mă repede, murat până la piele și înghețat hăt bine, căci *năboise* apa în toate părțile; și iute mi-a scos ciubotele din picioare, că se făcuse bocnă. „Opinca-i bună săraca! Ți se vede piciorul hodinit, și la ger huzurești cu dânsa.” Și până a vorbit aceste, eram și învălit într-o sarică ghițoasă de Cașina, băgat într-o desagă pe cal, purces pe drum, și hai la Pipirig. Și când m-a văzut bunica în ce hal mă aflam, ghemuit în desagă, ca un puiu de bogdaproste, cât pe ce să se prăpădească plângând. Încă n-am văzut așa femeie, să plângă de toate cele: era miloasă din cale-afară. Carne de vită nu mânca în viață, tot din astă pricină; și când se ducea sărbă-

toarea la biserică, bocia toți morții din țințrim, fie rudă, fie străin, fără deosebire. Bunicul însă, era așezat la mîntea lui; își căuta de trebi cum știa el și lăsa pe bunica într-ale sale, ca un cap de femeie ce se găsea.

– Oiu, Doamne, Davide, cum nu te mai astâmperi; de ce-ai scos băietul din casă pe vremea asta?

– Ca să te miri tu, Nastasie, zise bunicul, scoțând o piele de porc sălbatic din cămară și croind câte-o păreche de opinci pentru Dumitru și pentru mine; apoi le-a îngurzit frumos și a petrecut câte-o păreche de ață neagră de păr de cal prin cele nojite.

Și a treia zi după asta, dându-ne schimburi și câte două părechi de obiele de *suman* alb, ne-am încălțat cu opincile binișor, și, sărutând mîna bunicăi, am luat-o prin Boboiești, iar cu bunicul, și cu Dumitru, fratele mamei cel mai mic, și suind pe la fundul Hălăucii, am ajuns după un târziu în Fărcașa, unde ne-a fost și masul împreună cu părintele Dumitru de la Părăul Cârjei, care avea o gușă la gât cît o ploscă de cele mari și gârâia dintr-însa ca dintr-un cimpoi, de n-am putut închide ochii de răul său, mai toată noaptea. Nu era vinovat bietul

preot; și după cum spunea și el, e mai rău de cei ce au gușa în cap decât de cei ce o poartă pe dinafară...

A doua zi am purces din Fărcașa, pe la Borca, spre Pârăul Cârjei și Cotârgaș, până ce am ajuns și la Broșteni. Și după ce ne-a așezat bunicul în gazdă, cu toată cheltuiala lui, la una Irinuca, apoi ne-a dus pe la profesor și pe la biserică de ne-a închinat pe la icoane, și pe urmă ne-a lăsat cu sănătate și s-a întors acasă, trimițându-ne din când în când cele trebuitoare.

Și satul Broștenii fiind împrăștiat, mai ca toate satele de la munte, nu se rușina lupul și ursul a se arăta ziua-meaza-mare prin el; o casă ici sub tihăraia asta, alta dincolo de Bistriță, sub altă tihăraie, mă rog, unde i-a venit omului îndămână să și-o facă. Și Irinuca avea o cocioabă veche de bârne, cu ferestrele cât palma, acoperită cu scânduri, îngrădită cu *răzlogi* de brad și așezată chiar sub munte, pe malul stâng al Bistriței, aproape de pod. Irinuca era o femeie, nici tânără, nici tocmai bătrână; avea bărbat și o fată balcâză și *lălâie*, de-ți era frică să înnoptezi cu dânsa în casă. Noroc numai că de luni dimineața și până sâmbătă seara n-o mai vedeai; se ducea cu tată-său în munte, la

făcut ferestrea, și lucra toată săptămâna ca un bărbat pentru nimica toată: doi oameni cu doi boi, la vreme de iarnă, abia își puteau scoate mămăliga. Ba la mulți se întâmpla de veneau sâmbătă noaptea câte cu un picior frânt sau cu boii stâlciți, și aceasta le era câștig pe deasupra.

Cocioaba de pe malul stâng al Bistriței, bărbatul, fata și boii din pădure, un țap și două capre slabe și râioase, ce dormeau pururea în tindă, era toată averea Irinucăi. Dar și asta-i o avere, când e omul sănătos. Însă ce mă privește? Mai bine să ne căutăm de ale noastre.

Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la școală; și văzând profesorul că purtăm plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. Când am auzit noi una ca asta, am început a plânge cu zece rânduri de lacrimi și a ne ruga de toți Dumnezeuii, să nu ne slujească. Dar ți-ai găsit; profesorul a stat lângă noi, până ce ne-a tuns chilug. Apoi ne-a pus în rând cu ceilalți școlari și ne-a dat de învățat după puterea noastră, între una-alta, și *„Îngerul a strigat”*, pe din afară.

Și am dus-o noi așa până la Mezii-Păresii. Și unde nu ne trezim într-o bună dimineață plini ciucur de râie căprească de la caprele Irinucăi!

Ei, ei! ce-i de făcut? Dascălul nu ne mai primea în școală, Irinuca nu ne putea vindeca, pe bunicul n-avea cine-l înștiința, merindele erau pe sfârșit, rău de noi!

Nu știu cum se întâmplă, că aproape de Bunavestire, unde nu dă o căldură ca aceea, și se topește omătul, și curg pârăiele, și se umflă Bistrița din mal în mal, de cât pe ce să ieie casa Irinucăi. Și noi, pe căldurile cele, ne ungeam cu leșie tulbure, ședeam afară la soare cu pielea goală, până se usca cenușa pe noi și apoi ne băgam în Bistrița de ne scăldam. Așa ne învățase o babă să facem, ca să ne treacă de râie. Vă puteți închipui ce vra să zică a te scălda în Bistrița, la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare! Și nici tu junghiu, nici tu friguri, nici altă boală nu s-a lipit de noi; dar nici de râie n-am scăpat. Vorba ceea: „Se ține ca râia de om“.

Într-o zi fiind Irinuca dusă în sat și având obiceiul a ședea uitată ca fata vătămanului, noi n-avem ce lucra? Ne suim pe munte, la deal de casa ei, câte c-o bucată de răzlog în mână; și cum curgeau pârăiele grozav, mai ales unul alb cum îi laptele, ne pune dracul de urnim o stâncă din locul ei, care era numai înținată, și unde nu

pornește stânca la vale săltând tot mai sus de un stat de om; și trece prin gardul și prin tinda Irinucăi, pe la capre, și se duce drept în Bistrița, de clocotea apa. Asta era în sâmbăta lui Lazăr pe la amiazi. Ei, ei! ce-i de făcut? Gardul și casa femeii dărâmate la pământ, o capră ruptă în bucăți, nu-i lucru de șagă. Uitasem acum și râie, și tot, de spaimă.

– Strânge răpede ce mai ai, până când nu vine baba și hai să fugim cu pluta ceea la fratele meu Vasile, în Borca, zise Dumitru, căci plutele începuse a umbla.

Înșfăcăm noi te mieri ce mai aveam, ne ducem degrabă la plută și plutașii, de cuvânt, și pornesc. Ce a fi zis Irinuca, în urma noastră, ce n-a fi zis, nu știu; dar știu atâta, că eram cu gheata-n spate de frică pân-am ajuns la Borca, unde ne-a fost și masul. Iar a doua zi, în duminica de Florii, des-dimineată am plecat din Borca, pe Plaiul-Bătrân, împreună cu doi plăieși călări, spre Pipirig. Era o zi frumoasă în duminica aceea și plăieșii spuneau că n-au mai apucat așa primăvară devreme, de când îs ei.

Eu cu Dumitru însă, o duceam într-un cântec, strângând viorele și toporași de pe lângă plaiu și mergeam tot zburdând și hârjonindu-ne,

de parcă nu eram noi râioșii din Broșteni, care făcusem atâta bucurie la casa Irinucăi. Și mergând noi tot așa, cam pe la amiază, deodată s-a schimbat vremea cea frumoasă într-o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pământ, nu altăceva! Pesemne, baba Dochia nu-și lepădase toate cojoacele. Începe a bura, apoi o întoarce în lapoviță, pe urmă o dă în frig și ninsoare cumsecade, și *într-un buc* ne astupă calea, de nu știai încotro să mergi. Și tot ninsoare și pâclă până în pământ, de nu se vedea om pe om alătura fiind.

– Așă-i că s-a deocheat vremea, zise unul dintre plăieși oftând. Mă mieram eu să fi mâncat lupul iarna asta așa de în pripă. De pe la Întărcători am prăpădit drumul. De acum s-o luăm de-a chioara, și unde ne-a fi scris, acolo vom ieși.

– I-auziți glasul unui cucuș, zise celalalt plăieș. Haideți s-apucăm într-acolo și poate să ieșim în sat, undeva.

Și ne coborâm noi, și ne tot coborâm cu mare greutate pe niște povârnișuri primejdioase, și ne încurcăm pîntre ciritei de brad, și caii lunecau și se duceau de-a răstăgolul, și eu cu Dumitru mergeam zgribuliți și plîngeam în

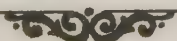

pumni de frig; și plăieșii numai icneau și-și mușcau buzele de frig și necaz; și omătul se pusese pe unele locuri până la brâu și începuse a înnopta, când am ajuns într-o înfundătură de munți, unde se auzea răsunând glasul unui pârăuaș ce venea ca și noi din deal în vale, prăvălindu-se și izbindu-se de cele stânci fără voința sa... Numai atâta, că el a trecut mai departe în drumul său, iar noi am stat pe loc și am pus-o de mămăligă, fără apă.

– Ei, măi băieți, ia amù trageți la aghioase, zise un plăieș, scăpărând și dând foc unui brad.

– Ce ți-i scris în frunte ți-i pus; chef și voie bună, zise celalalt, scoțând o hrincă înghețată din desagi, pârpalind-o pe jăratric și dându-ne și nouă câte-o harchină.

Și așa luneca hrinca aceea de ușor pe gât, parcă eră unsă cu unt! După ce ne-am pus bine-rău gura la cale, ne-am covrigit împrejurul focului; și deasupra ninsoare, dedesubt udeală; pe-o parte înghețai, pe una te frigeai, ca la vremea și locul acela. Și tot chinuindu-ne așa, era să ne pască alt păcat: cât pe ce să ne toropească bradul aprins, de nu băga de samă unul dintre plăieși. Pesemne, blăstămul Irinucăi ne ajunsese.

În sfârșit, se face și ziua, și, după ce ne spălăm cu omăt și ne închinăm după obiceiul creștinesc, pornim apoi cu plăieșii la deal, pe unde ne coborâsem. Ninsoarea mai încetase, și după multă trudă am găsit drumul; și hai, hai! hai, hai! cătră sară am ajuns la bunicul David, în Pipirig. Și când ne-a văzut bunica, de bucurie a și tras un bocit.

– David al meu are de gând să mă bage de vie în mormânt cu apucăturile lui, cum văd eu. Iaca ce rană-i pe dânșii, sărmanii băieți! Cum i-a mâncat râia prin străini, mititeii!

Și după ce ne-a căinat și ne-a plâns bunica, după obiceiul ei, și după ce ne-a dat demâncare tot ce avea mai bun și ne-a îndopat bine, degrabă s-a dus în cămară, a scos un ulcior cu dohot de mesteacăn, ne-a uns peste tot trupul din creștet până în tălpi și apoi ne-a culcat pe cuptior, la căldură. Și tot așa ne-a uns de câte două-trei ori pe zi cu noapte, până ce în Vinerea-Sacă, ne-am trezit vindecați *taftă*. Dar până atunci a venit și veste de la Broșteni despre stricăciunea ce făcusem, și bunicul, fără vorbă, a mulțămît pe Irinuca cu patru galbeni.

Apoi, în Sâmbăta Paștilor, m-a trimis la părinți, acasă în Humulești. Și în ziua de Paști am tras un „Îngerul a strigat” la biserică, de au

rămas toți oamenii cu gurile căscate la mine. Și mamei îi venea să mă înghită de bucurie. Și părintele Ioan m-a pus la masă cu dânsul, și Smărăndița a ciocnit o mulțime de ouă roșii cu mine. Și bucurie peste bucurie venea pe capul meu. Iar la Învierea a doua, nu mi-a mai mers așa de bine; căci toate fetele din sat viind la biserică și unele din ele fiind mai drăcoase, cum au dat cu ochii de mine, le-a și bufnit râsul și au început a-mi zice: „*Tunsul felegunsul, tunsul felegunsul, câinii după dânsul!*”.

*Mama.
Zbenguiri cu frate-său Zahei.
Obiceiuri de sărbători.
Popa Oşlobanu.
Moş Chiorpec Ciubotarul.
Mătuşa Mărioara.
Alte pătanii.*

II.

Du știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului, unde lega mama o șfară cu *motocei* la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la *prichiciul* vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam,

când ne jucam, noi, băieții, de-a *mijoarca*, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații, și surorile îmi erau sănătoși, și casa ni era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă eră toată lumea a mea!

Și eu eram vesel ca vremea cea bună, și *ștur-lubatic* și copilăros ca vântul în tulburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: „Ieși, copile cu părul bălan, afară și râde la soare, doar s-a îndrepta vremea“. Și vremea se îndrepta după râsul meu...

Știa, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care și ea cu ade-vărat că știa a face multe și mari minunății: alunga nourii cei negri de pe deasupra satului nostru și abătea grindina în alte părți, înfigând toporul în pământ, afară, dinaintea ușei; închega apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pământul sau păretele, sau vrun lemn, de care mă păleam la cap, la mână sau la picior, zicând:

„Na, na!“, și îndată-mi trecea durerea... Când vuia în sobă tăciunele aprins, care se zice că face a vânt și vreme rea, sau când țiuia tăciunele, despre care se zice că te vorbește cineva de rău, mama îl muștra acolo, în vatra focului, și-l buchisa cu cleștele, să se mai potolească dușmanul; și mai mult decât atâta: o leacă de nu-i venea mamei la socoteală căutătura mea, îndată pregătea, cu degetul îmbălat, puțină tină din colbul adunat pe *opsasul* încălțării; ori, mai în grabă, luă funingenă de la gura sobei, zicând: *„Cum nu se dioache călcăiul sau gura sobei, așa să nu mi se dioache copilășul!“* Și-mi făcea apoi câte-un benchiu *boghet* în frunte, ca să nu-și prăpădească odorul!... Și altele multe încă făcea.

Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte; și-mi aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat, când îi sugream țița cea dulce și mă alintam la sânu-i gângurind și uitându-mă în ochii ei cu drag! Și sânge din sângele ei și carne din carnea ei am împrumutat; și a vorbi de la dânsa am învățat. Iar înțelepciunea de la Dumnezeu, când vine vremea de a pricepe omul ce-i bine și ce-i rău.

Dar vremea trecea cu amăgele și eu creșteam pe nesimțite; și tot alte gânduri îmi zburau prin cap și alte plăceri mi se deșteptau în suflet; și în loc de înțelepciune, mă făceam tot mai neastâmpărat și dorul meu era acum nemărginit; căci sprintar și înșelător este gândul omului, pe ale căruia aripi te poartă dorul neconținut și nu te lasă în pace, până ce întri în mormânt!

Însă, vai de omul care se ia pe gânduri! Uite, cum te trage pe furiș apa la adânc; și din veselia cea mai mare cazi deodată în uricioasa întristare.

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă și nevinovată. Și drept vorbind, acesta-i adevărul.

Ce-i pasă copilului, când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâne sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire. Copilul, încălecat pe bățul său, gândește că se află călare pe un cal de cei mai strașnici, pe care aleargă cu voie bună, și-l bate cu biciul, și-l strunește cu tot dinadinsul, și răcnește la el din toata inima, de-ți iè auzul; și de cade jos, crede că l-a trântit calul, și pe băț își descarcă mânia în toată puterea cuvântului...

Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul, macar să zică, cine ce-a zice.

Când mama nu mai putea de obosită, și se lăsa câte-oleacă ziua, să se odihnească, noi, băieții, tocmai atunci ridicam casa în slavă. Când venea tata, noaptea, de la pădure din Dumesnicu, înghețat de frig și plin de promoroacă, noi îl spăriam sărindu-i în spate pe întuneric. Și el, cât era de ostenit, ne prindea câte pe unul, ca la „baba-oarba”, ne ridica în grindă, zicând: „tâta mare!” și ne săruta mereu pe fiecare. Iar după ce se aprindea opaițul și tata se punea să mănânce, noi scoteam mâțele de prin *ocnițe* și *cotruță* și le flocăiam, și le *șmotream* dinaintea lui, de le mergea colbul; și nu puteau scăpa bieteile mâțe din mâinile noastre, până ce nu ne zgâriau și ne stupeau, ca pe noi.

– Încă te uiți la ei, bărbate, zicea mama, și le dai paiële! Așa-i?... Ha, ha! bine v-au mai făcut, *pughibale* spurcate ce sunteți! Că nici o lighioae nu se poate aciua pe lângă casă, de răul vostru. Iaca, dacă nu v-am *săcelat* astăzi, faceți *otrocol* prin cele mâțe și dați la om ca câinii prin băț. Āra! d-apoi aveți la știință că vă prea întreceți cu dediochiul. Acuș ieu varga din coardă, și vă croiesc de vă merg petecele!

– Ia lasă-i și tu, măi nevastă, lasă-i, că se bucură de venirea mea, zicea tata, dându-ne huța. Ce le pasă? lemne la trunchiu sunt; slănină și făină în pod este *de-a volna*; brânză în puțină, asemenea; curechiu în poloboc, slavă Domnului! Numai de-ar fi sănătoși, să mănânce și să se joace acum cât îs mititei; că le-a trece lor zburdăciunea, când or fi mai mari și i-or lua grijile înainte; nu te teme că n-or scăpa de asta. Ş-apoi nu ştii că este o vorbă: „*Dacă-i copil, să se joace; dacă-i cal, să tragă; și dacă-i popă, să citească...*”

– Ție, omule, zise mama, așa ți-i a zice, că nu șezi cu dânșii în casă toată ziulica, să-ți scoată peri albi, mânca-i-ar pământul, să-i mănânce, Doamne, iartă-mă! De-ar mai veni vara, să se mai joace și pe-afară; că m-am săturat de ei ca de mere pădurețe! Câte drăcării le vin în cap, toate le fac; când începe a toca la biserică, Zahei al tău cel cuminte fuga și el afară și începe a toca în *stative*, de pârie păreții casei și duduie fereștile. Iar *stropsitul* de Ion, cu talanca de la oi, cu cleștel și cu vatrarul, face o hodorogeală și un tărăboiu, de-ți iè auzul. Apoi își pun câte-o țoală în spate și câte-un coif de hârtie în cap, și cântă „*aliluia*” și „*Doamne miluește, popa prinde pește*”, de te scot din casă. Și asta în toate zilele de câte două, trei

ori, de-ți vine câteodată să-i coșești în bătaie, dac-ai sta să te potrivești lor.

– 'Poi dă, măi femeie, tot ești tu bisericoadă, de s-a dus vestea; încaltea ți-au făcut și băieții biserică aici pe loc, după cheful tău; măcar că-ți intră biserica în casă, de departe ce-i... De-amu puneți-vă pe făcut privigheri de toată noaptea și parascovenii câte vă place, măi băieți; dacă vi-i voia să vă deie mă-ta în toate zilele numai colaci de cei unși cu miere de la „*Patruzeci de sfinți*” și colivă cu miez de nucă.

– Ei, apoi! minte ai, omule? Mă mieram eu, de ce-s și ei așa de cuminți, mititeii; că tu le dai nas și le ții hangu. Ia privește-i cum stau toți treji și se uită țință în ochii noștri; parcă au de gând să ne zugrăvească. Ian să-i fi sculat la treabă, ș-apoi să-i vezi cum se codesc, se drâmboiesc și se sclifosesc, zise mama. Hai! la culcat, băieți, că trece noaptea; vouă ce vă pasă, când aveți de mâncare sub nas!

Și după ce ne culcam cu toții, noi, băieții, ca băieții, ne luam la hârjoană, și nu puteam adormi de incuri, până ce era nevoită biata mamă să ne facă musai câte-un șurub, două prin cap, și să ne deie câteva *tapangele* la spinare. Și tata, săturându-se câteodată de atâta gălăgie, zicea mamei:

– Ei taci, taci! ajungă-ți de-amu, herghelie! Stiu că doar nu-s babe, să chirotească din picioare!

Însă mama ne mai da atunci câteva pe deasupra și mai îndesate, zicând:

– Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sunteți! Nici noaptea să nu mă pot odihni de *incotele* voastre?

Și numai așa se putea liniști biata mamă, de răul nostru, biată să fie de păcate! Ş-apoi socotiți că se mântuia numai cu-atâta? Ți-ai găsit! A doua zi des-dimineată le începeam din capăt; și iar lua mama nănașa din coardă, și iar ne jnăpăia, dar noi parcă bindiseam de asta?... Vorba ceea: „*Pielea rea și răpănoasă, ori o bate, ori o lasă*”.

Și câte nu ne venea în cap, și câte nu făceam cu vârf și îndesate, mi-aduc aminte, de parcă acum mi se întâmplă.

Mai pasă de ține minte toate cele și acum așa, dacă te slujește capul, bade Ioane.

La Crăciun, când tăia tata porcul, și-l pârlea și-l opărea, și-l învălea iute cu paie de-l înădușea, ca să se poată rade mai frumos, eu încălecam pe porc deasupra paielor, și făceam un chef de mii de lei, știind că mie are să-mi dea coada porcului s-o frig și beșica s-o umplu cu grăunțe, s-o umflu și s-o zurăiesc, după ce s-a usca; ș-apoi vai de urechile mamei, până ce nu mi-o spărgea de cap!

Și, să nu-mi uit cuvântul! Odată, la un Sfântul Vasile, ne prindem noi, vro câțiva băieți din sat, să ne ducem cu plugul; căci eram și eu mărișor acum, din păcate. Și în ajunul Sfântului Vasile, toată ziua am stat de capul tatei, să-mi facă și mie un buhaiu ori, de nu, batăr un harapnic.

– Doamne, ce harapnic ți-oiu da eu, zise tata de la o vreme. N-ai ce mânca la casa mea? Vrei să te bușească cei nandralăi prin omăt? Acuș te descalt!

Văzând eu că mi-am aprins paie în cap cu asta, am șterpelit-o de-acasă numai cu beșica cea de porc, nu cumva să-mi ieie tata ciubotele și să rămân de rușine înaintea tovarășilor. Și nu știu cum s-a întâmplat, că nici unul dintre tovarăși n-avea clopot. Talanca mea era acasă, dar mă puteam duce s-o ieu? În sfârșit, facem noi ce facem, și *sclipuim* de colè o coasă ruptă, de ici o cârceie de tânjală, mai un vătrar cu belciug, mai beșica cea de porc a mea, și, pe după toacă, și pornim pe la case. Ș-o luăm noi, de la popa Oșlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gând să umblăm tot satul... Când colo, popa tăia lemne la trunchiu afară și, cum a văzut că ne așezăm la fereastă și ne pregătim de urat, a început a ne trage câteva nașteri îndesate și a zice:

– De-abia s-au culcat găinile și voi ați și început? Ia stați oleacă, blăstămaților, să vă dau eu!

Noi, atunci, am pârlit-o la fugă. Iar el, zvârr! cu o scurtătură în urma noastră; căci era om hursuz și *pâclișit* popa Oșlobanu. Și din spaima ceea, am fugit noi mai jumătate de sat înapoi, fără să avem când îi zice popei: „Drele pe podele și bureți pe păreți; Câte pene pe cucoși, atâția copii burduhoși”, cum obișnuiesc a zice plugarii, pe la casele ce nu-i primesc.

– Măi, al dracului venetic și ceapcân de popă, zicem noi, după ce ne adunăm toți la un loc, înghețați de frig și spărieți! cât pe ce era să ne ologască boaita cea îndrăcită, vedè-l-am dus pe năsălie la biserica Sfântului Dumitru, de sub cetate, unde slujește; curat Ucigă-l-crucea l-a colăcit să vie și să-și facă budihacea casă la noi în sat. Ferească Dumnezeu, să fie preoții noștri așa, că nu te-ai mai înfrupta cu nimica de la biserică, în vecii vecilor!

Și până-l mai menim noi pe popă, până-l mai boscorodim, până una alta, amurgește bine.

– Ei, amu, ce-i de făcut? Hai să intrăm ici în ograda asta, zise Zaharia lui Gâtlan, că ne trecem vremea, stând în mijlocul drumului.

Și întrăm noi la Vasile-Aniței și ne așezăm la fereastă după obicei. Dar parcă naiba vrăjește: cea nu sună coasa, că-i e frig; celuia, că-i îngheață mânilor pe cârceie; văru-meu, Ion Mogorogea, cu vătrarul subsuoară, se pune de pricină că nu ură, și numa-ți crăpa inima-n tine de năcaz!

– Ură tu, măi Chiriece, zic eu lui Goian; și noi, măi Zaharie, să prufnim din gură ca buhaiul; iară iștialalți să strige: hăi, hăi!

Ș-odată, și începem. Și ce să vezi? Unde nu se iè hapsina de nevasta lui Vasile-Aniței cu cociorva aprinsă după noi, căci tocmai atunci trăgea focul să deie colacii în cuptor.

– Vai, aprinde-va-r focul, să vă aprindă, zise ea, burzuluiță grozav; dar cum se cheamă asta? În obrazul cui v-a învățat!...

Atunci, noi, la fugă, băieți, mai dihai decât la popa Oșlobanu... „Dar bun pocinog a mai fost ș-aista zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului, din mijlocul satului, aproape de biserică. Încă una-două de-aiestea, și ne scot oamenii din sat afară, ca pe niște lăieși. Mai bine să mergem la culcare.” Și după ce ne arvonim noi și pe la anul, cu jurământ să umblăm tot împreună, ne-am despărțit unul de altul, răbigiți de frig și hămisiți de foame; și hai fiecare pe la

casa cui ne are, că mai bine-i pare. Și iaca așa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acela.

D-apoi cu smântânitul oalelor, ce *calamandros* făceam!

Când punea mama laptele la prins, eu, fie post, fie câșlegi, de pe-a doua zi și începeam a linchi grosciorul de pe deasupra oalelor; și tot așa în toate zilele, până ce dam de chișleag. Și când căuta mama să smântânească oalele, smântânește, Smarandă, dacă ai ce...

– Poate c-au luat strigoaicele mana de la vaci, mămucăi, ziceam eu, șezând închincit și cu limba scoasă afară dinaintea mamei, jos lângă oale.

– Doamne, prinde-l-voiu strigoiiu dela odată la oala cu smântână, zicea mama, uitându-se lung la mine, ș-apoi las'! Nănașa din grindă are să-i știe de știre, de nu l-or putè scoate din mâna mea tot neamul strigoilor și al strigoai-celor din lume!... Se cunoaște el strigoiiu care a mâncat smântâna, de pe limbă... Urât mi-a fost în viața mea omul viclean și lingău, drept să-ți spun, dragul mamei! Și să știi de la mine că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu fur-tușag, fie lucru de purtat, fie de-a mâncării, fie ori de ce-a fi.

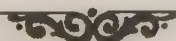

„Ei apoi! unde-o plesnește mama și unde crapă!”, zic eu în gândul meu, că doar tot nu eram așa de prost până pe-acolo, să nu pricep atâta lucru.

D-apoi cu moș Chiorpec ciubotarul, megieșul nostru, ce năcaz aveam! Ba adică, drept vorbind, el avea năcaz cu mine; căci una-două, mă duceam la om și-l tot sucăleam să-mi deie curele, ca să-mi fac biciu. Și cele mai de multe ori găseam pe moș Chiorpec răbuind ciubotele cu dohot de cel bun, care face pielea moale cum îi bumbacul. Și dacă vedea omul și vedea că nu se poate descotorosi de mine cu vorbe, mă lua frumușel de bărbie cu mâna stângă, iar cu cea dreaptă muia *feleștiocul* în strachina cu dohot și-mi trăgea un puiu de răbuială ca aceea pe la bot, de-i bufnea râsul pe toți ucenicii din ciubotărie. Și când îmi da drumul, mă duceam tot într-o fugă acasă, la mama, plângând și stupind în dreapta și în stânga.

– Uite, mamă, Chiorpecul dracului, ce mi-a făcut!...

– Doamne, parcă l-am învățat eu, zicea mama cu părere de bine; am să-l cinstesc, zău așa, când l-oiu întâlni; că șezi lipcă unde te duci și scoți sufletul din om cu obrăzniciiile tale, ușernic ce ești!

Dacă auzeam așa, mă spălam binișor pe la gură, și-mi căutam de nevoie... Și cum uitam ciuda, fuga iar la moș Chiorpec după curele! Și el când mă vedea întrând pe ușă, îmi zicea cu chef: „He, he! bine-ai venit, nepurcele!”. Și iar mă răbuia, făcându-mă de răs; și eu iar fugeam acasă, plângând, stupind și blăstămându-l. Și mama avea un chin cu mine din pricina asta...

– Of! de-ar veni iarna, să te mai dau odată la școală undeva, zicea mama, și să cer dascălului să-mi deie numai pielea și ciolanele de pe tine.

Odată, vara, pe-aproape de Moși, mă furișez din casă și mă duc, ziua miaza-mare, la moș Vasile, fratele tatei cel mai mare, să fur niște cireșe; căci numai la dânsul și încă la vro două locuri din sat era câte-un cireș văratic care se cocea-pălea de Duminica-Mare. Și mă chitesc eu în mine, cum s-o dau, ca să nu mă prindă. Întru mai întâi în casa omului și mă fac a cere pe Ion, să ne ducem la scăldat.

– Nu-i acasă Ion, zise mătușa Mărioara; s-a dus cu moșu-tău Vasile sub cetate, la o *chiuă* din Condreni, s-aducă niște sumani.

Căci trebuie să vă spun că la Humulești torc și fetele și băieții, și femeile și bărbații; și se fac multe giguri de sumani, și *lăi*, și de *noaten*,

care se vând și *pănură*, și cusute; și acolo, pe loc, la negustori armeni, veniți înadins din alte târguri: Focșani, Bacău, Roman, Târgu-Frumos, și de pe aiurea, precum și pe la iarmaroace în toate părțile. Cu asta se hrănesc mai mult humuleștenii, răzăși fără pământuri, și cu negustoria din picioare: vite, cai, porci, oi, brânză, lână, oliu, sare și făină de păpușoi; sumane mari, genunchere și *sărdace*; ițari, *bernevici*, cămeșoaie, lăicere și scorturi înflorite; ștergare de burangic alese, și alte lucruri, ce le duceau luna în târg de vânzare, sau joia pe la mănăstirile de maice, cărora le vine cam peste mână târgul.

– Apoi dar, mai rămâi sănătoasă, mătușă Mărioară! vorba de dinioarea; și-mi pare rău, că nu-i văru Ion acasă, că tare-aș fi avut plăcere să ne scăldăm împreună... Dar în gândul meu: „Știi c-am nimerit-o? Bine că nu-s acasă; și de n-ar veni degrabă, și mai bine-ar fi!”...

Și, scurt și cuprinzător, sărut mâna mătușei, luându-mi ziua bună, ca un băiet de treabă; ies din casă, cu chip că mă duc la scădat; mă *șupuresc* pe unde pot și, când colo, mă trezesc în cireșul femeii și încep a cărăbăni la cireșe în sân, crude, coapte, cum se găseau. Și cum eram îngrijit și mă sileam să fac ce-oiu face mai

degrabă, iaca mătușa Mărioara c-o jordine, în mână, la tulpina cireșului!...

– Dar bine, ghiavole, aici ți-i scăldatul? zise ea, cu ochii holbați la mine; scoboară-te jos, tălharule, că te-oiu învăță eu!

Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea și vede că nu mă dau, zvârr! de vro două-trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chitește. Apoi începe a se *aburca* pe cireș în sus, zicând: „Stăi, măi porcane, că te căptușește ea, Mărioara, acuș!”. Atunci eu mă dau iute pe-o creangă, mai spre poale, și odată fac zup! în niște cânepă care se întindea de la cireș înainte și era crudă și până la brâu de naltă. Și nebuna de mătușa Mărioara, după mine; și eu fuga iepurește prin cânepă și ea pe urma mea, până la gardul din fundul grădinii, pe care neavând vreme să-l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cânepă, fugând tot iepurește, și ea după mine până-n dreptul ocolului, pe unde-mi era iar greu de sărit; pe de laturi, iar gard; și hârsita de mătușa nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cât pe ce să puie mâna pe mine! Și eu fuga și ea fuga, și eu fuga și ea fuga, până ce dăm cânepa toată *palancă* la pământ; căci să nu spun minciuni, erau vro zece-douăsprezece prăjini de cânepă frumoasă și deasă cum îi

peria, de care nu s-au ales nimica. Și după ce facem noi trebușoara asta, mătușa nu știu cum se încâlcește prin cânepă, ori se împedecă de ceva și cade jos. Eu, atunci, iute mă răsucesc într-un picior, fac vro două sărituri mai potrivite, mă azvârl peste gard, de parcă nici nu l-am atins și-mi pierd urma, ducându-mă acasă și fiind foarte cuminte în ziua aceea...

Dar mai în desară, iaca și moș Vasile, cu vornicul și pasnicul, strigă pe tata la poartă, îi spun pricina, și-l cheamă să fie de față, când s-a ispăși cânepa și cireșele... căci drept vorbind, și moș Vasile era un cărpănos și un puiu de zgârie-brânză, ca și mătușa Mărioara. Vorba ceea: „Au tunat și i-au adunat”. Însă degeaba mai clămpănesc eu din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse, și vinovatul trebuia să plătească. Vorba ceea: „Nu plătește bogatul, ci vinovatul”. Așa și tata: a dat gloabă pentru mine, și pace bună. Și după ce-a venit el, rușinat, de la *ispașă*, mi-a tras o chelfăneală ca aceea, zicând:

– Na! satură-te de cireșe! De-amu să știi că ți-ai mâncat lefteria de la mine, spânzuratule! Oare multe stricăciuni am să mai plătesc eu pe urma ta?

Și iaca așa, cu cireșele; s-a împlinit vorba mamei, sârmana, iute și degrabă: „Că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furtușag”. Însă ce ți-i bună pocăința după moarte? D-apoi rușinea mea, unde-o pui? Mai pasă de dă ochi cu mătușa Mărioara, cu moș Vasile, cu văru Ion și chiar cu băieții și fetele din sat, mai ales duminica, la biserică, la horă, unde-i frumos de privit, și pe la scăldat, în Cierul Cucului, unde era băтелиșteа flăcăilor și a fetelor, doriți unii de alții, toată săptămâna de pe la lucru!

Mă rog, mi se dusesese buhul despre pozna ce făcusem, de n-aveai cap să scoți obrazul în lume de rușine; și mai ales acum, când se ridicase câteva fete frumușele în sat la noi și începuse a mă scormoli și pe mine la inimă. Vorba ceea:

- Măi Ioane, dragi ți-s fetele?
- Dragi!
- Dar tu lor?
- Și ele mie!...

Însă ce-i de făcut?... S-a trece ea și asta; obraz de scoarță, și las-o moartă-n păpușoi, ca multe altele ce mi s-au întâmplat în viață, nu așa, într-un an, doi și deodată, ci în mai mulți ani și pe rând, ca la moară. Și doar mă și feream eu, într-o părere, să nu mai dau peste vro

pacoste, dar parcă naiba mă împingea, de le făceam atunci cu chiuita.

Și tocmai-mi-te! Îndată după cea cu cireșele, vine alta la rând.

Mă trezește mama într-o dimineată din somn cu vai-nevoie, zicându-mi: „Scoală, *duglișule*, înainte de răsăritul soarelui; iar vrei să te pupe cucul armenesc și să te spurce, ca să nu-ți meargă bine toată ziua?”... Căci așa ne amăgea mama cu o pupăză care-și făcea cuib, de mulți ani, într-un teiu foarte bătrân și scorbuos, pe coasta dealului, la moș Andrei, fratele tatei cel mai mic. Și numai ce-o auzai vara: „Pu-pu-pup! Pu-pu-pup!” des-dimineată în toate zilele, de vuia satul. Și cum mă scol, îndată mă și trimite mama cu demâncare în țarină, la niște lingurari ce-i aveam tocmiți prășitori, tocmai în Valea-Sacă, aproape de Topoliță. Și pornind eu cu demâncarea, numai ce și aud pupăza cântând:

– Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!

Eu, atunci, să nu-mi caut de drum tot înainte? Mă abat pe la teiu, cu gând să prind pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dânsa; nu numaidecât pentru pupat, cum zicea mama, ci pentru că mă scula în toate zilele cu noaptea-n cap din pricina ei. Și cum ajung în dreptul teiului,

pun demâncarea jos, în cărare pe muchea dealului, mă suiu încetișor în teiu care te adormea de mirosul... floarei, bag mâna în scorbură, unde știam și, norocul meu!... găbuiesc pupăza pe ouă și zic plin de mulțămire: „Taci, leliță, că te-am căptușit eu! îi mai pupa tu și pe dracu de-acum!”. Și când aproape să scot pupaza afară, nu știu cum se face, că mă spariu de creasta ei cea rotată de pene, căci nu mai văzusem pupăză până atunci, și-i dau iar drumul în scorbură. Și cum stam eu acum și mă chiteam în capul meu că șerpe cu pene nu poate să fie, după cum auzisem, din oameni, că se află prin scorburi câteodată și șerpi, unde nu mă îmbărbătez în sine-mi și iar bag mâna să scot pupăza... pe ce-a fi; dar ea, sărmana, se vede că se mistuise de frica mea prin cotloanele scorburei, undeva, căci n-am mai dat de dânsa nicăiri; parcă întrase în pământ. „Măi! anapăda lucru ș-aista!” zic eu înciudat, scoțând căciula din cap și tuflind-o în gura scorburei; apoi mă dau jos, caut o lespede potrivită, mă sui cu dânsa iar în teiu, îmi ieu căciula și în locul ei pun lespede, cu gând ca ieși ea pupăza de undeva până m-oiu întoarce eu din țarină. După aceea mă dau iar jos și pornesc răpede cu demâncarea la lingurari... Și oricât

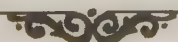

oui fi mers eu de tare, vreme trecuse la mijloc doar, cât am umblat horhăind cine știe pe unde și cât am bojbăit și mocoșit prin teiu să prind pupăza, și lingurarilor, nici mai rămâne cuvânt, li se lungise urechile de foame, așteptând. Șapoi, vorba ceea: „Țiganului, când i-e foame, cântă; boierul se primblă cu mânilor dinapoi, iar țărănul nostru își arde luleaua și mocnește într-însul”. Așa și lingurarii noștri; cântau acum îndrăcit pe ogor, șezând în coada sapei, cu ochii painjenți de-atâta uitat, să vadă nu le vine mâncare din-cotrova? Când, pe la prânzul cel mare, numai iacătă-mă-s și eu de după un dâmb, cu mâncarea sleită, veneam, nu veneam, auzindu-i lălăind așa de cu chef... Atunci au și tăbărât bălaurii pe mine, și cât pe ce să mă înghită, de nu era o *chirandă* mai tânără între dânșii, să-mi ție parte.

– Hauileo, mo! ogoți-vă! ce tolocăniți băiatul? cu tatul său aveți ce aveți, iar nu cu dânsul!

Atunci, lingurarii, nemaipuindu-și mintea cu mine, s-au așternut pe mâncare, tăcând molcum. Și scăpând eu cu obraz curat, îmi ieu traista cu blidele, pornesc spre sat, mă abat iar pe la teiu, mă sui într-însul, pun urechea la gura scorburei și aud ceva zbătându-se înăuntru. Atunci ieu lespedea cu îngrijire, bag mâna

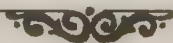
și scot pupăza vlăguită de atâta zbucium; iar ouăle, când am vrut să le ieu, erau toate numai o chisăliță. După asta vin acasă, leg pupăza de picior c-o ață, ș-o îndosesc de mama vro două zile în pod prin cele putini hârbuite; și una-două, la pupază, de nu știau cei din casă ce tot caut prin pod așa des. Însă a doua zi după asta, iaca și mătușa Măriuca lui moș Andrei vine la noi c-o falcă-n ceriu și cu una-n pământ, și se ia la ciondănit cu mama din pricina mea:

– Mai auzit-ai, dumneata, cumnată, una ca asta: să fure Ion pupăza, care, zicea mătușa cu jale, ne trezește des-dimineată la lucru de atâția ani!

Grozav era de tulburată, și numa nu-i venea să lăcrămeze, când spunea aceste. Și acum văd eu că avea mare dreptate mătușa, căci pupăza era ceasornicul satului. Însă mama, sărmana, nu știa de asta nici cu spatele.

– Ce spui, cumnată! Da' că l-aș ucide în bătaie, când aș afla că el a prins pupăza s-o chinuiască. De-amu, bine că mi-ai spus; las' pe mine, că ți-l ieu eu la depănat.

– Nici te mai îndoi despre asta, cumnată Smărandă, zise mătușa, căci de zbânțuitul ista al dumitale nimica nu scapă! Ce mai atâta? Mi-au

spus mie cine l-au văzut că Ion a luat-o; gâtul îmi pun la mijloc!

– Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă suiu în pod, umflu pupăza de unde era, saiu cu dânsa pe sub streșina casei și mă duc de-a dreptul în târgul vitelor, s-o vând; căci era tocmai luna, într-o zi de târg. Și cum ajung în iarmaroc, încep a mă purta tanțos pîntre oameni de colo pînă colo, cu pupăza în mână, că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor. Un moșneag nebun, c-o vițică de funie, n-are ce lucra?

– De vânzare-ți e găinușa ceea... măi băiete?

– De vânzare, moșule!

– Și cât cei pe dânsa?

– Cât crezi și dumneata că face!

– Ia ad-o-ncoace la moșul, s-o drămluiască!

Și cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ou și-i dezleagă atunci frumusețea ața de la picior; apoi mi-o aruncă în sus, zicând: „Iaca poznă, c-am scăpat-o!”. Pupăza zbârr! pe-o dugheană și, după ce se mai odihnește puțin, își iie apoi drumul spre Humulești și mă lasă mare și devreme cu lacrimile pe obraz, uitându-mă după dânsa! Eu, atunci, haț! de sumanul moșneagului, să-mi plătească paserea...

– Ce gândești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului? Dacă nu ți-a fost de cumpărat, la ce i-ai dat drumul? Că nu scapi nici cu giunca asta de mine! Înțeles-ai? Nu-ți paie lucru de șagă.

Și mă băgam în ochii moșneagului, și făceam un tărăboiu, de se strânsese lumea ca la comédie împrejurul nostru; dă, iarmaroc nu era!?

– Dar știi că ești amarnic la viață, măi băiete, zise moșneagul de la o vreme, râzând. În ce te bizui, de te îndârjești așa, nepoate? Dec! nu cumva ai pofti să-mi iei vițica pentr-un cuc armenesc? Pesemne te mănâncă spinarea, cum văd eu, măi țică, și ia acuș te scarpin, dacă vrei, ba ș-un topor îți fac, dacă mă crezi, de-i zice „aman, puiule!” când îi scăpa din mâna mea!

– Dă pace băietului, moșule, zise un humuleștean de-ai noștri, că-i feciorul lui Ștefan a Petrei, gospodar de la noi din sat, și ți-i găsi beleaua cu dânsul pentru asta.

– He, he! să fie sănătos dumnealui, om bun, d-apoi chitești dumneata că nu ne cunoaștem noi cu Ștefan a Petrei? zise moșneagul; chiar mai dinioarea l-am văzut umblând prin târg, cu cotul subsuoară, după cumpărat sumani, cum îi e negustoria; și trebue să fie pe-aici undeva, ori în vro dugheană la băut adălmașul. Apoi bine că știu a cui ești, măi țică! ian stăi oleacă,

să te duc eu la tată-tău și să văd, el te-a trimes cu pupăzi de vânzare, să spurci iarmarocul?

Toate ca toatele, dar când am auzit eu de tata, pe loc mi s-a muierat gura. Apoi încet-încet m-am furișat printre oameni și unde am croit-o la fugă spre Humulești, uitându-mă înapoi să văd nu mă ajunge moșneagul? Căci îmi era acum a scăpare de dânsul, drept să vă spun. Vorba ceea: „Lasă-l, măi! L-aș lăsa eu, dar vezi că nu mă lasă el acum!”. Tocmai așa pățisem și eu; ba eram încă bucuros că am scăpat numai cu-atâta. Bine-ar fi s-o pot scoate la capăt, măcar așa, cu mama și cu mătușa Măriuca, gândeam eu, bătându-mi-se inima ca-ntr-un iepure, de frică și de osteneală. Și când ajung acasă, aflu că tata și mama erau duși în târg; și frații îmi spun, cu spaimă, că-i poznă cu mătușa lui moș Andrei; a sculat mai tot satul în picioare din pricina pupezei din teiu; zice că i-am fi luat-o noi, și pe mama a pus-o în mare supărare cu asta. Știi că și mătușa Măriuca e una din cele care scoate mahmurul din om; nu-i o femeie de înțeles, ca mătușa Anghilița lui moș Chiriac, s-a mântuit vorba. Și cum îmi spuneau ei îngrijiți, numai ce și auzim cântând în teiu:

– Pu-pu-pup ! pu-pu-pup! pu-pu-pup!

Sora-mea, Catrina, zise atunci cu mierare:

– I-auzi, bădiță! Doamne, cum sunt unia, de năpăstuiesc omul chiar pe sfânta dreptate!

– Mai așa, sorioară!... Dar în gândul meu: „Când ați ști voi câte-a pătimit, sireaca, din pricina mea și eu din pricina ei, i-ați plânge de milă!“.

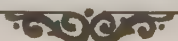
Zahei însă ne lăsase vorbind și se ca' mai dusesese în târg, după mama, să-i spuie bucurie despre pupăză...

Și a doua zi, marți, taman în ziua de lăsatul săcului de postul Sân-Petrului, făcând mama un cuptior zdravăn de alivenci și plăcinte cu poalele'n brâu și părpăbind niște pui tineri la frigare, și-apoi tăvălindu-i prin unt, pe la prânzul cel mic, cheamă pe mătușa Măriuca lui moș Andrei la noi și-i zice cu dragă inimă:

– Doamne, cumnătică-hăi, cum se pot învrăjbi oamenii din nimica toată, luându-se după gurile cele răle! Ia poftim, soro, mai bine să mâncăm ceva din ce-a dat Dumnezeu, să cinstim câte-un pahar de vin în sănătatea gospodărilor noștri și: „Cele răle să se spele, cele bune să s-adune; vrajba dintre noi să piară, și neghina din ogoare!“.

Căci dac-ai sta să faci voie rea de toate, zău, ar trebui de la o vreme s-apuci câmpiile!

– Așa, cumnată dragă, zise mătușa Măriuca, strângând cu nedumerire din umere, când se

punea la masă; văzut-ai dumneta? Să mai pui altădată temeiul pe vorbele oamenilor!

Apoi începem cu toții a mânca; și alții, ca alții, dar eu știu că mi-am pus bine gura la cale, să-mi fie pe toată ziua. Și îndată ce m-am sculat de la masă, luându-mi rămas bun de la călcaie, fuga la scăldat; și când sar odată voinicește de pe-un mal nalt în știoalnă, din greșală, drept cu fața-n jos, numai scânteii mi s-au făcut pe dinaintea ochilor de durere; și am crezut că mi-a plesnit pântecul, nu altăceva. Și după ce-am ieșit cu mare greu din apă și m-am pus pe mal ținându-mă cu mâinile de inimă, băieții s-au strâns *ciotcă* împrejurul meu; și m-au înmormântat cu năsip, și m-au prohodit cum știau ei, și de-abia mi-am venit în simțire peste vrun ceas; și-apoi am început a mă scălda în tică până pe la asfințitul soarelui, potrivind-o să vin acasă o dată cu vacile și spuind mamei că, scăpându-le văcarul din ocol pe ale noastre, la amiază, eu singur le-am dus la păscut, și de aceea m-am întârziat până acum. Și mama, creștină bună, crezându-le toate lăptoase, după răbuș, cum i le spusese eu cu măgulele, m-a lăudat de vrednicia ce făcusem și mi-a dat și demâncare. Iară eu, mâncând lăpăște, mă făceam smerit și numai râdeam în

mine, mierându-mă tot atunci de ghibăcia minciunilor ce potrivisem, de-mi venea mai-mai să le cred și eu singur pe jumătate.

Iaca, așa se poate înșela omul de multe ori, când nici n-a gândit, dacă nu știe a judeca bine. Însă iar mă întorc și zic: „Tot pățitu-i priceput!“.

Într-o zi, pe-aproape de Sânt-Ilie, se îngră-mădisise, ca mai totdeauna, o mulțime de trebi pe capul mamei: niște sumani să-i scoată din stative; alții să-i *nividească* și să înceapă a-i țese din nou; un teanc de sumane croite, nalt până-n grindă, aștepta cusutul; peptănușii în laiță n-avea cine-i ținea de coadă; roata ședea în mijlocul casei, și canură toarsă nu eră pentru bătătură! Ş-apoi vorba ceea: „Nu ședea că-ți șede norocul“; țevi de făcut la *sucală*; copil de țigă în albie, pe lângă alți vro cinci-șase, care așteptau să le faci demâncare. Treabă era acolo, nu încurcală; și încă se cerea degrabă, căci venea cu fuga iarmarocul de Folticeni, care acela este ce este. Și mă scoală mama atunci mai dimineață decât alte dăți și-mi zice cu toată inima:

– Nică, dragul mamei! vezi că tată-tău e dus la coasă, căci se scutură ovăsul cela pe jos; și eu asemenea nu-mi văd capul de trebi; tu mai

lasă drumurile și stăi lângă mămuca, de-i fă țevi și leagănă copilul; c-apoi și eu ți-oiu lua de la Folticeni o pălăriuță cu *tăsma* ș-o curălușă de cele cu chimeriu, știi colè, ca pentru tine!

– Bine, mamă! dar, în gândul meu, numai eu știam.

Toate ca toatele, dar la cusut și *sărăduit* sumane și mai ales la roată, mă întreceam cu fetele cele mari din tors; și din astă pricină, răutăcioasa de Măriuca Săvucului, care, drept să vă spun, nu-mi era urâtă, făcea adeseori în ciuda mea, și-mi bătea din pumni, poreclindu-mă „Ion Torcalău“, cum îi zicea unui țigan din Vânători. Însă pentru asta, tot îmi era dragă, și torceam împreună cu dânsa, la umbra nucului lor, câte-o movilă de drugi de canură, de mă săruta mama, când i le arătam sara acasă.

Așa ne duceam băeții și fetele unii la alții cu lucrul, ca să ne luăm de urât, ceea ce la țară se cheamă șezătoare și se face mai mult noaptea, lucrând fiecare al său; cum torceam eu, de-a mai mare dragul, și pe întrecute cu Măriuca, și cum sfârâia fusul roții, așa-mi sfârâia inima-n mine de dragostea Măriucăi! Martur îmi este Dumnezeu! Și-mi aduc aminte că odată, noaptea, la o clacă de dezghiocat păpușoi, i-am scos Măriucăi un

șoarec din sân, care era s-o bage în boale pe biata copilă, de n-aș fi fost eu acolo.

D-apoi vara, în zilele de sărbătoare, cu fetele pe câmpie, pe colnice și mai ales prin luncile și dumbrăvile cele pline de mândrețe, după cules răchițică de făcut gălbenele, sovârv de umplut flori, dumbravnic și sulcină de pus pintre straie, cine umbla? Povestea cântecului:

*Fă-mă, Doamne, val de tei
Și m-aruncă-ntre femei!*

Și scurtă vorbă, unde erau trei, eu eram al patrulea.

Dar când auzeam de legănat copilul, nu știu cum îmi venea; căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între frați. Însă ce era să faci când te roagă mama? Dar în ziua aceea, în care mă rugase ea, era un senin pe ceriu și așa de frumos și de cald afară, că-ți venea să te scalzi pe uscat, ca găinile. Văzând eu o vreme ca asta, am șparlit-o la baltă, cu gând rău asupra mamei, cât îmi era de mamă și de necăjită. Adevăr spun, căci Dumnezeu e deasupra! De la o vreme, mama, crezând că-s prin livadă, undeva, iese afară și începe a striga, de da duhul dintr-însa: „Ioane! Ioane! Ioane! Ioane! și Ion, pace! Văzând ea că nu dau răspuns de nicăiri, lasă toate în

pământ și se ia după mine la baltă, unde știa că mă duc; și, când colo, mă vede *tologit* cu pielea goală pe năsip, cât mi ți-i giganul; apoi, în picioare, ținând la urechi câte-o lespegioară fierbinte de la soare, cu argint printrînsele, și aci săream într-un picior, aci în celălalt, aci plecam capul în dreapta și la stânga, spuind cuvintele:

*Auraș, păcuras,
Scoate apa din urechi,
Că ți-oiu da parale vechi;
Și ți-oiu spăla cofele
Și ți-oiu bate dobele!*

După aceea zvârleam petrele, pe rând, în știoalna unde mă scăldam: una pentru Dumnezeu și una pentru dracul, făcând parte dreaptă la amândoi; apoi mai zvârleam câteva, de încuiam pe dracul în fundul știoalnei, cu bulbuci la gură; ș-apoi, huștiuliuc! și eu în știoalnă, de-a cufundul, să prind pe dracul de-un picior, căci așa ni era obiceiul să facem la scăldat, de pe când *Adam-Babadam*. După asta, mă mai cufundam de trei ori în rând, pentru Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, și înc-odată pentru Amin. Apoi mă trăgeam încetișor pe-o coastă, la marginea bălții, cât mi ți-i moronul, și mă uitam pe furis cum se joacă apa cu piciorușele cele mândre

ale unor fete ce ghileau pânză din susul meu. Mai frumos lucru nici că se mai poate, cred!

Toate acestea le privea biata mamă, uitată cu mâinile subsuoară, cum e omul necăjit, de după un dâmb de prund, aproape de mine. Dar eu n-o vedeam pe dânsa, căci eram în treabă. În totului tot, a fi trecut la mijloc vro jumătate de ceas, cât a zăbovit mama acolo, mai vro trei-patru de când fugisem de-acasă, ș-ar fi trebuit să înceapă a mi se pune soarele drept inimă, după cum se zice, căci era trecut de amiază. Însă eu, în starea în care mă aflam, fiind cuprins de fericire, uitasem că mai trăiesc pe lume! În sfârșit, mama, cât era ea de tare de cap, de la o vreme pierde răbdarea și vine tip-til, în vârful degetelor, pe la spatele mele, când mă uitam la fete, cum vă spun, îmi iè toate hainele frumușel de pe mal și mă lasă cu pielea goală în baltă, zicându-mi cu năduh:

– Îi veni tu acasă, coropcarule, dacă te-a răzbi foamea, ș-apoi atunci vom avea altă vorbă.

Și se tot duce.

Ei, ei! ce-i de făcut, Ioane? Fetele dela *ghilit*, care văzuse asta, numa-și dau ghiont una alteia și chicoteau pe socoteala mea, de răsuna prundul. Iar eu întram în pământ de rușine și cât pe

ce să mă înec, de ciudă ce-mi era. Și din dragostea cea mare de mai dinioarea, îmi venea acum să le strâng de gât, nu altăceva. Dar vorba ceea: „*Poți opri vântul, apa și gurile oamenilor?*”. De aceea le-am lăsat și eu pe fete să râdă, până li s-a duce gura la ureche, și pândind vreme pe când șed ele plecate și dau pânda în apă la ghilit, fac tuștiu! din baltă ș-o ieu la sănătoasa; și așa fugeam de tare pe prund, de săreau petrele, pe care le stârneam cu picioarele, cât mine de sus. Și fuga, și fuga, fără să mă mai uit în urmă, până ce dau între *hudiți*, pe drumul care ducea la noi acasă. Dar nu merg pe drum, de rușine să nu întâlnesc vrun om, ci sar în grădină la Costache și merg tupiluș prin păpușoi; apoi într-o hudiță, din hudiță în grădină la Trăsnea și iar prin păpușoi; și când aproape să ies din grădină, mă simțesc câinii lui Trăsnea, și la mine, să mă rupă! Ce-i de făcut? Auzisem eu din oameni că, dacă vrei să nu te muște câinii și să te lese în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos, la pământ și să-i lași să te latre cât le place, fără să te urnești din loc; căci ei bat cât bat și, de la o vreme, te părăsesc și se duc. Și adevărat este, căci așa am scăpat și eu

de câinii lui Trăsnea, atunci când am dat peste păcat cu ei și ei cu mine. Noroc din ceriu până-n pământ că nu m-a prins *meliandul* și haramninul de Trăsnea, care avea mare ciudă pe mine, de când mă *zăpsise* în grădina lui la furat mere domnești și pere sântiliești, căci m-ar fi snopit în bătaie. Și-apoi, numai asta mi-ar fi mai trebuit acum, cât eram de pricopsit! În sfârșit, după ce m-au lăsat câinii lui Trăsnea în pace, cum v-am spus, am sărit în răspintenele unui drum; de acolo, în grădină la noi, și atunci mi s-a părut, că mă aflu în sânul lui Dumnezeu. Și merg eu acum fără pă sare prin păpușoi, până în dreptul ogrăzii, și mă uit pîntre gard și văd pe mama cum se da în vînt după trebi, când în casă, când afară; și-mi era mai mare mila de dînsa, dar și de pîntecele meu cel stocit de apă încă îmi era milă. Vorba ceea: „Milă-mi e de tine, dar de mine mi se rupe inima de milă ce-mi este”. Și nemaiputînd suferi foamea, încep a mărnaî *ugilit* pîntre gard: „Mămucăi, iacătă-mă-s!”. Și odată și sar în ogradă, mă înfătoșez dinaintea mamei, așa chipos cum eram, îi apuc mîna cu sila, o sărut și zic, scîncînd: „Mamă, bate-mă, ucide-mă, spînzură-mă, fă ce știi cu mine; numai dă-mi

ceva de mâncare, că mor de foame!”. Vorba ceea: „Golătatea încunjură, iar foamea dă de-a dreptul”. Ea atunci, cum e mama cu bunătate, se uită galiș la mine și zice oftând:

– Bine-ți șede, coșcogeme *coblizan*, să umbli lela pe drumuri, în halul acesta și să mă lași tocmai la vremea asta fără leac de ajutor! Hai de mănâncă, dar să știi că mi te-ai lehămetit de la inimă; doar să te porți de-acum tare bine, să mai fiu ceea ce-am fost pentru tine; dar nu știu, zău!

Și, scurtă vorbă, văzând că m-am pus rău cu mama, îi giuruiesc eu că ce-am făcut n-oiu mai face; apoi umblu tot cu binișorul pe lângă dânsa și nu ies din cuvântul ei afară nici cu fapta, nici cu vorba, căci: „Vorba dulce mult aduce”; la trebi-s hărnicuț cât se poate; derdicam și măturam prin casă, ca o fată mare, de n-avea mama grijă, când se ducea undeva. Și-ntr-o zi o văd că mă sărută și-mi zice cu blândeță:

– Dumnezeu să te înzilească, Ionică, dragul mamei, și să-ți deie toate darurile sale cele bogate, dacă te-i purta cum văd că te porți de-o bucată de vreme încoace.

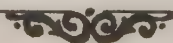
Atunci eu, pe loc am început a plânge, și bucuria mea n-a fost proastă. Și mai multă

muștrare am simțit în cugetul meu decât oricând. Și de m-ar fi bătut mama cu toate gârdușurile și de m-ar fi izgonit de la casă ca pe un străin, tot n-aș fi rămas așa de umilit în fața ei, ca atunci când m-a luat cu bineșorul. Și să nu credeți că nu mi-am ținut cuvântul de joi până mai de-apoi, pentru că așa am fost eu, răbdător și statornic la vorbă în felul meu. Și nu că mă laud, căci lauda-i față: prin somn, nu ceream demânzare; dacă mă sculam, nu mai așteptam să-mi deie alții; și când era de făcut ceva treabă, o cam răream de pe-acasă. Și apoi mai aveam și alte bunuri: când mă lua cineva cu răul, puțină treabă făcea cu mine; când mă lua cu bineșorul, nici atâta; iar când mă lăsa de capul meu, făceam câte-o drăguță de trebușoară, ca aceea, de nici sfânta Nastasia, izbăvitoarea de otravă, nu era în stare a o desface cu tot meșteșugul ei. Povestea ceea: „Un nebun arunc-o piatră în baltă, și zece cuminți n-o pot scoate”.

În sfârșit, ce mai atâta vorbă pentru nimica toată? Ia, am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită din Humulești, care nici frumos până la douăzeci de ani, nici cu minte până la treizeci și nici

bogat până la patruzeci nu m-am făcut. Dar și
sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și
ca de când sunt, niciodată n-am fost!

Humulești și împrejurimile.
Popa Duha și Popa Oșlobanu.
Școala de la Folticeni.
Pavăl Ciubotarul și moș Bodrângă.
Trăsnea.
Desființarea catihetilor.

— **N**u mi-ar fi ciudă, încaltea, când ai fi și tu ceva și de te miri unde, îmi zice cugetul meu; dar așa, un boț cu ochi ce te găsești, o bucată de humă însuflețită din sat de la noi, și nu te lasă inima să taci; asurzești lumea cu țărăniile tale!

— Nu mă lasă, vezi bine, cugete, căci și eu sunt om din doi oameni; și satul Humuleștii, în

care m-am trezit, nu-i un sat lăturalnic, mocnit și lipsit de priveliștea lumii, ca alte sate; și locurile care încunjură satul nostru încă-s vrednice de amintire. Din sus de Humulești vin Vânătorii Neamțului, cu sămânță de oameni de aceia care s-au hărțuit odinioară cu Sobietzki, craiul polonilor. Și mai din sus, monăstirile Secul și Neamțul, altădată fala bisericei române și a doua vistirie a Moldovei. Din jos vin satele Boiștea și Ghindăoanii, care înjugă numai boi ungurești la carăle lor; unde plugurile rămân singurele pe brazdă în țarină, cu săptămânile; prisăcile, fără prisăcar; holdele, fără jitar, și nime nu se atinge de ele; iar oamenii din aceste sate nu știu ce-i judecata. Aproape de Boiște vine satul Blebea, care mai mult de jumătate, după ce-și scapă căciula pe baltă, zice: „Să fie de sufletul tatei!”.

Înspre apus miază-zi, vin monăstirile: Agapia, cea tăinuită de lume; Varaticul, unde și-a petrecut viața Brancoveanca cea bogată și milostivă, și satele Filioara, hățașul căprioarelor cu sprincene scăpate din monăstire; Băltăteștii, cei plini de saramură, și Ceahlăieștii, Topolița și Ocea, care alungă cioara cu *perja*-n gură tocmai dincolo, peste hotar; iar spre crivăț, peste Ozană, vine Târgul-Neamțului, cu mahalalele

Pometea de sub dealul Cociorva, unde la toată casa este livadă mare; Țuțuienii, veniți din Ardeal, care mănâncă slămina râncedă, se țin de coada oilor, lucrează lână și sunt vestiți pentru teascurile de făcut oloi; și Condrenii, cu morile de pe Nemțisor și piuăle de făcut sumani. Iar deasupra Condrenilor, pe vârful unui deal nalt și plin de tihărai, se află vestita Cetatea Neamțului, îngrădită cu pustiu, acoperită cu fulger, locuită vara de vitele fugărite de strechie și străjuită de ceucele și vindereii, care au găsit-o bună de făcut cuiburi într-însa.

Dar asta nu mă privește pe mine, băiet din Humulești. Eu am altă treabă de făcut; vreu să-mi dau samă despre satul nostru, despre copilăria petrecută în el și atâta-i tot.

Câți domnitori și mitropoliți s-au rânduie la scaunul Moldovei, de când e țara asta, au trebuit să treacă măcar o dată prin Humulești spre monăstiri. Apoi, unde pui cealaltă lume care s-a purtat prin satul nostru, și tot lume mai mult bogată și aleasă. Mă rog, la monăstirea Neamțului: icoană făcătoare de minuni, casă de nebuni, hram de Ispas și iarmaroc în târg, tot atunci; apoi tot pe aici, treacăt spre iarmaroace: la Peatră de Duminica Mare și la Folticeni de Sânt-Ilie; la Secu, hram de Tăierea

capului sf. Ioan Botezătorul; la Agapia-n deal, hram de Schimbarea la față; la Agapia-n vale, hram de Sf. Voievozi; și la Vărăticu, hram de Sântă Măria mare; lume și iar lume!

Și câte târnosiri și sfințiri de biserici din nou, și câte soboare și revizii de fețe bisericești și politicești, și câți străini din toată lumea, și câte inimi purtate de dor, și câte suflete zdrobite și rătăcite n-au trecut prin satul nostru spre monăstiri! Lume, lume și iar lume!

Și câte oștiri străine și o droaie de cătane călări, tot nemți de cei mari, îmbrăcați numai în fir, au trecut în vremea copilăriei mele, cu săbiile scoase, prin Humulești, spre monăstirile de maice, după Natalița cea frumoasă! Și au făcut nemții mare tărăboiu prin monăstiri, și au răscolit de-a fir-a-păr toate chiliile maicilor, dar n-au găsit-o, căci beciul privighitorului Parvu din Târgul-Neamțului putea să tănuiască, la nevoie, o domniță. Și noroc de vărăticence, care au știut a-i dămoli, luându-i cu binișorul și a-i face să-și bage săbiile în teacă, spuindu-le că cei ce scot sabia, de sabie vor peri!

Dar ce-mi bat eu capul cu crai și cu împărații, și nu-mi caut de copilăria petrecută în Humulești și de nevoile mele? Așa era cu cale să fac de la început; dar am ținut să arăt că

humuleștenii nu-s trăiți ca în bârlogul ursului, ci au fericirea de a vedea lume de toată mâna.

La 1852, în ziua când s-a sfințit paraclisul spitalului din Târgul-Neamțului și s-a deschis școala domnească de acolo, eu, împreună cu alți băieți, isonari ai bisericei, stam aproape de Ghica-vodă, care era față la acea serbare, încunjurat de o mulțime de lume, și nu ne mai săturam privindu-l. Și el, frumos la chip și blând cum era, văzându-ne pe mai toți de-a rândul, îmbrăcați cu cămeșuice cusute cu bibiluri și albe cum e hélgea, cu bondițe mândre, cu ȋtari de țigaie și încălțați cu opincuțe, spălați curat și pieptănați, cu rușinea zugrăvită în față și cu frica lui Dumnezeu în inimă, aruncă o privire părintească spre noi și zise:

– Iată, copii, școala și sfânta biserică, izvoarele mângăierii și ale fericirii sufletești; folosiți-vă de ele și vă luminați, și pre Domnul lăudați!

Aceste vorbe, rostite de gura domnească, au brăzdat adânc inima norodului adunat acolo și, fără întârziere, școala s-a umplut de băieți doriți de învățătură, între care eram și eu, cel mai bun de hârjoană și slăvit de leneș; leneș fără păreche mă făcusem, căci mama, după câtă mintea avea, nu se îndura să mă mai trimită acum nici la o cofă de apă, numai sa învăț

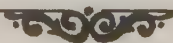

carte și să mă fac popă, ca părintele Isaia Duhu, profesorul nostru.

Bun mai era și părintele Duhu, când se află în toane bune, Dumnezeu să-l ierte! Pus-a el băieții în rânduială, cum nu mai văzusem până atunci; cumpăra-ni el vara, din banii săi, cofe de zmeură și fel de fel de *puricale*, de ni da să mâncăm, și, mai în toată sâmbăta, ne încărca în o droagă de-a Mănăstirii Neamțului și ne ducea la stăriție, să dăm examen dinaintea stărițului Neonil, un bătrân olog, care ne sfătuia cu duhul blândeții să ne ținem de ceaslov și psaltire; căci toate celelalte învățături, zicea el, sunt numai niște ereticii, care mai mult amărăsc inima și tulbură sufletul omului. Dar fost-a scris părintelui Duhu să nu asculte în totul sfaturile cuviosului stăriț, ci să ne învețe și câte oleacă de aritmetică, de gramatică, de geografie și din toate câte ceva, după priceperea noastră.

Odată, venind părintele Duhu supărat foc de la monăstire, ne dete la regula de trei tema următoare:

– Dacă o para luată pe nedreptul îți mănâncă o sută drepte, apoi șese mii de lei (leafa mea pe un an), care mi-a oprit-o stărițul Neonil, pe nedreptul, câte parale drepte vor mânca de la Monăstirea Neamțului?

– Douăzeci și patru de milioane de parale, cinstite părinte, sau șese sute de mii de lei, răspunse unul dintre noi, cu crida la tabelă.

– Ia să-mi facă, Nică Oșlobanu, încredințarea, zise părintele Duhu.

Nică Oșlobanu, ca de obicei, se scoală în picioare, cât mi ți-i melianul, și se roagă de iertare, spuind că-l doare capul. Și atunci nu știu cum îi cade un urs mare din sân și... de-a dura prin clasă; nu de cei pe cari-i joacă ursarii, ci de mămăligă, umplut cu brânză, rotund, prăjit pe jaratic și de pus drept inimă când ți-i foame. Băieții dau să-l prindă, Oșlobanu se aruncă în mijlocul lor să și-l ieie, și se face o *chirfosală* ș-un râs în școală din pricina ursului celuia, de-i poznă! Atunci, parcă-l văd cum s-a plesnit părintele Duhu cu palma peste frunte, zicând, c-un oftat adânc:

– Pesemne păcatele mele cele mari și grele m-au aruncat și aici, să învăț niște țopârlani sălbatici. Mai fericit erai de-o mie de ori să paști porcii la Cogeasca-Veche, Isaie, decât să mai fi ajuns și zilele aceste! Iar tu, moglanule de Oșlobene, care te robești pântecelui și nu-ți dai câtuș de puțină osteneală minții, te-i face popă, ca tată-tău, când s-or pusnici toți bivolii din Monăstirea Neamțului!

Oşlobanu, prost-prost, dar să nu-l atingă cineva cu cât e negru sub unghie, că-şi azvârle ţărnă după cap ca buhaiul. Cum se duce sara acasă, şi spune tătâne-său ce a zis părintele Isaia. Ş-apoi las' pe popa Niculai Oşlobanu, căci el nu prea ştie multe; slujeşte câte trei liturghii pe zi şi pomeneste la hurtă: pe monahi şi ieromonahi, pe stariţi, pe mitropoliţi şi pe soţiile şi copiii lor, de le merge colbul!

Într-o dimineată, n-are ce lucra părintele Duhu? Iè pe Teofan, alt călugăr de la spital, şi se duc împreună la biserica Sfântului Lazăr de sub dealul Cetăţii. Şi cum intră în biserică, încep a căuta pricină părintelui Oşlobanu, care slujea, că nu se ţine de tipic.

– Tipic, boaita făţarnice? Ia să vă dau eu tipic, zise părintele Oşlobanu, lăsând sfintele încolo; ne-aţi luat cu şmichirie pe marele mucenic Dimitrie, izvorătorul de mir, şi ne-aţi dat, în locul acestui sfânt vestit, pe Lazăr, un jidan tremţuros, care tot moare şi iar învie; şi învie şi iar moare, de nu mai ştie nime de numele lui. Acesta-i hram? Şi după ce ne-aţi calicit luându-ne moşia şi închizându-ne biserica cu zid, închideţi acum în ciudă şi poarta spitalului; ba până şi clopotele ni le-au oprit de tras cânerii de doftori, tot din pricina voastră, de ni s-au

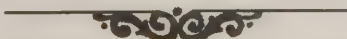

împrăstiet poporenii; nici chioară de babă nu mai dă pe-la biserică! Și încă una: de șezeci și mai bine de ani, de când slujesc preuția, voi aveți să mă învățați tipicul, pui de năpârcă ce sunteți! Ia stați oleacă, să vă scot eu gărgăunii din cap!...

Și zvârr! cu pravila cea mare după calugări. Apoi, umflând un sfeșnic zdravăn de alamă, după dâșii, să-i afurisească!... Și, na! părintele Duhu și Teofan și-au prăpădit papucii, fugind mai mult pe brânci decât în picioare; chiar după tipic!

A doua zi, Nică Oșlobanu, ca mai ba să deie pe la școală; dar nici părintele Duhu pe la biserică Sfântului Lazăr, că l-ar fi pironit părintele Oșlobanu pe cruce și l-ar fi pus în podul bisericeii, spre păstrare, cu parte din icoanele rămase aici de la Cetatea Neamțului.

Și mi se pare că avea mare dreptate bietul bătrân; căci în locul bisericeii Sfântului Lazăr fusese altă biserică, de lemn, al cărei hram eră Sfântul Dimitrie, făcută și înzestrată cu moșie de Vasile Lupu-voievod, ca și cea de la noi, din Humulești. Însă Monăstirea Neamțului, bună mehenghe, când a făcut spitalul din Târgul-Neamțului, face și biserică Sfântului Dumitru de piatră, îi schimbă hramul, numind-o Sfântul

Lazăr, o închide cu zid în cuprinsul spitalului, și hramul Sfântului Dumitru l-a pus la paraclisul de la spital, iar moșia preuților a păpat-o, ca și pe moșia Humuleștii. Și de aici supărarea părintelui Oșlobanu ajunsese la culme; să nu vadă sămânță de călugăr pe la biserica lui, că-i potopește! Ca prin urechile acului de n-a făcut mucenic pe părintele Duhu, în locul sfântului Dumitru, izvorătorul de mir.

Peste câteva zile după asta, auzim că Nică Oșlobanu s-a dus să învețe la școala catihetică din Folticeni, vorbă să fie! Văru-meu Ion Mogorogea, Gâtlan, Trăsnea și alți cunoscuți ai mei se dusesese tot acolo mai de demult; bineînțeles, pe socoteala pungii părinților lor. Și eu, rămânând fără tovarăși de ispravă, și mai dându-mi și părintele Isaia un pui de bate, așa din senin, cihăiam pe mama să se puie pe lângă tata, ca doar m-a da și pe mine la catihet, măcar că eram un ghibirdic și jumătate.

Galbeni, stupi, oi, cai, boi și alte bagateluri de alde aceste, prefăcute în parale, trebuia să ducă dascălii poclon catihetului de la fabrica de popi din Folticeni; ș-apoi lasă-te în conta (aluzie la catihetul Conta) sfinției-sale, că te scoate poponeț, ca din cutie... Pentru mine însă numai două merțe de orz și două de

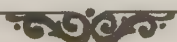

ovăs a dat cui se cuvine, de am fost primit în Folticeni, — căci școala era numai de mântuială; boii să iasă!

Ajungând acolo toamna târziu, m-am așezat în gazdă la Pavel ciubotarul din ulița Rădașenii, unde erau și ceilalți tovarăși ai mei. Catihetul, care făcea ziua noapte și noaptea zi, jucând stos, rar venea pe la școală. Noi, dacă vedeam așa, ne duceam și mai rar; dar nebunii știu că făceam de-ajuns!

Pavel era holteiu și casa lui destul de încăpătoare: lăiți și paturi de jur împrejur; lângă sobă, altul, și toate erau prinse. Iară gazda, robotind zi și noapte, se proslăvea pe cuptor, între șanuri, calupuri, astrăgaciu, bedreag, *dichiciu* și alte custuri tăioase, mușchee, piedecă, hască și clin, ace, sule, clește, pilă, ciocan, ghinț, piele, ață, hârbul cu călacan, cleiu și tot ce trebuie unui ciubotar.

Cu noi ședea și Bodrângă, un moșneag fără căpătăiu, însă de tot hazul. Pentru puțină mâncare și câte-oleacă de pașcă de cea de trei ocă la para, slujea toată casa; tăia lemne, ațâța focul, aducea apă, mătura, ne spunea la povești nopți întregi, șezând cu nasul în tăciuni, și ne cânta din fluier: Doina, care te umple de fiori, Corăbiasca, Măriuța, Horodinca, Alivencile,

Țiitura, Ca la ușa cortului, hori și alte cântece sculățele ca aceste, de jucam până ce, asu-
dau podelele și ne sărea talpele de la ciubote
cu călcăie cu tot, că doar acum o dădusem și
eu pe ciubote. Și din pricina lui Pepelea de
moș Bodrângă, Pavel mai nu le putea dovedi
din cârpit; ba și el, uneori, sărindu-și din
minți, își rupea ciubotele ferfenită, jucând
împreună cu noi.

Odată venise lui Oșlobanu rândul să
cumpere lemne; și așa, cu toată cărpănoșia lui,
iese căne-cânește în medean, aproape de
gazda noastră, și găsește un țăran de la Sasca,
pare-mi-se, ori de la Baia, cu un car încărcat cu
lodbe de fag.

– Cât cei pe car, bade? zise Oșlobanu, căruia
nu-i era a cumpăra lemne cum nu mi-i mie
acum a mă face popă.

– Trei husăși, dascăle.

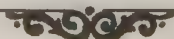
– Ce spui, bădișorule, pentru un braț de lemne?
Da' că le duc în spate pe toate odată păn-acasă.

– Dacă le-i duce, dascăle, ți le dau degeaba.

– Zău, nu *suguiești*, bade?

– Nici o șagă, dascăle, să vedem cum le-i
duce și halal să-ți fie!

Oșlobanul iè atunci lemnele din carul omului
câte unul-unul și le razămă în picioare lângă

brațu-i; după aceea descinge brâul de pe lângă sine și le împrejură, legându-le frumușel, să nu se *hrentuiască*; apoi, săltându-le și aburcându-le cam anevoie, le umflă-n spate, și la gazdă cu dânsle. Un băietan nebunatic de-alăturea, văzând asta, zise cu glas mare:

– Dascăle-Trascăle, be-he-he! dracul să te iè!

Iar țăranul, făcându-și cruce, a rămas cu gura căscată, fără să bleștească un cuvânt.

Acum nu vă mai spun cât era de încărcat carul cu lemne, care, la așa loc, ținea pe vremea aceea șapte lei și jumătate, și cât era de mare și de tare Nică Oșlobanu și alți vro șizeci ca dânsul, între cari mulți, lăsându-și nevestele câte cu doi-trei copii acasă, în creierii munților, venise la Folticeni să se pricopsească de învățătură...

Ș-apoi carte se învăța acolo, nu glumă! Unii cântau la psaltichie, colea, cu ifos:

Ison, oligon, petasti,

Două chendime, homili,

până ce răgușeau ca măgarii; alții, dintr-o răsufare, spuneau cu ochii închiși cele șapte taine din catihisul cel mare. Gâtlan se certa și prin somn cu urieșul Goliat. Musteciosul Davidică de la Fărcașa, până tipărea o mămăligă, mântuia de spus pe de rost, răpede

și fără greș, toată istoria Vechiului Testament de Filaret Scriban, împărțită în perioade; și pronumele conjunctive de dativ și acuzativ din gramatica lui Măcărescu:

– Mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le; me-te-îl-o, ne-ve-i-le, mi-ți-i, ni-vi-li.

Ce-a fi aceea, ducă-se pe pustiu! Unia dondăneau ca nebunii, până-i apuca ameteală; alții o duceau numai într-un muget, cetind până le perea vederea; la unia le umblau buzele parcă erau cuprinși de pedepsie; cei mai mulți umblau bezmetici și stăteau pe gânduri, văzând cum își pierd vremea, și numai oftau din greu, știind câte nevoi îi așteaptă acasă. Și turbare de cap și frântură de limbă ca la acești nefericiți dascăli nu mi s-a mai dat a vedea; cumplit meșesug de tâmpenie, Doamne ferește!

De-a mai mare dragul să fi privit pe Davidică, flăcău de munte, cu barba în furculiță și favorite frumoase; cu pletele crețe și negre ca pana corbului, cu fruntea lată și senină; cu sprincenele tufoase, cu ochii mari, negri ca murele și scânteietori ca fulgerul; cu obrajii rumeni ca doi bujori, nalt la stat, lat în spete, subțire la mijloc, mlădios ca un mesteacăn, ușor ca o căprioară și rușinos ca o fată mare, Dumnezeu să-l ierte! că n-avu parte să se

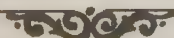
preuțească. A murit, sărmanul, înainte de vreme, înecat cu pronumele conjunctive, peritu-le-ar fi numele să le peară, că au mâncat juvaier de flăcău!

Mai bună minte avea Mirăuță din Grumăzești, care umbla trela-lela, în puterea iernii, pe la tărăbile jidovești, întrebând ba teacă de cosor, ba căpestre de purici, ba cuie de la corabia lui Noe, ba fragi și căpșune pentru cineva care pornise într-adaos, ba cânta în pilda jidovilor:

*Nu mi-e ciudă pe gândac,
C-a mâncat frunza de fag;
Dar mi-e ciudă pe omidă,
C-a mâncat frunza de crudă:
N-a lăsat să odrăslească,
Voinicii să se umbrească.*

Și alte drăcării ce-i trăsneau în cap. Nebun era el să-și peardă viața din pricina lui mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le, ca Davidică?

Eu, ca și Mirăuță, nu mă prea osteneam până-ntr-atâta, să mor învățând; că doar nu-mi plângeau copii acasă, nici dădusem catihetului cel poclon mare până pe-acolo. Pentru două merțe de orz și două de ovăs, nu era să las copilă la popei de la Folticenii-Vechi nemângâiată. Afară de aceasta, când mă uitam în oglindă,

barbă și mustețe ca în palmă; și doar le și păr-leam eu într-o privire și le ungeam în toată sara cu său amestecat cu muc de lumânare și alună arsă, dar degeaba muncă! Și-apoi, intrat în asemenea școală, mai numai barba și punga, bat-o pustia, te făcea să calci a popă!

D-apoi lui Trăsnea, săracul, ce-i pătea sufletul cu gramatica! Odată îmi zise el, plin de mâhnire:

– Ștefănescule (căci așa mă numeam la Folticeni), astăzi nu mai mergem la școală, că nu știu tabla și vreu să învăț pe mâne la gramatică. Mă rog ție, hai cu mine la câmp spre Folticenii-Vechi; vom învăța împreună, sau câte unul, eu la gramatică și tu la ce-i vrea; apoi mi-i asculta, să vedem nu s-a prinde și de capul meu ceva? Las' că nici la celelalte nu prea pot învăța cu slova asta nouă, care-a ieșit, însă afurisita de gramatică îmi scoate peri albi, trăsnit-o-ar fi s-o trăsnească! Parcă ai ce face cu dânsa la biserică? Dar dacă se cere!... Am s-o ieu și eu din capăt, și, poate cu tine, care ai trecut pe la părintele Duhu, să mă pot desluși...

Fiindcă la Folticenii-Vechi era ceva mângâiere pentru mine, mă potrivesc lui Trăsnea, și ne ducem împreună. Și era un ger uscat prin luna lui noiembrie, și bătea un vântișor suptire în ziua aceea, de-ți frigea obrazul! Cum ajungem

la câmp, Trăsnea se tologește pe-un hat, și începe la gramatică, din capăt, întrebarea și răspunsul întâiu:

Întrebare: *Ce este gramatica română?*

Răspuns: Gramatica română este arta ce ne învață a vorbi și a scrie o limbă corect.

Iar în altă ediție:

Gramatica este o învățătură ce ne arată modul de a vorbi și de a scrie bine într-o limbă.

Asta-i asta! Din ceaslov și psaltire, și acele bălmujite rău, ca vai de ele, să treci la gramatică, și încă ce gramatică! Nu ca aceste de acum, pozderie de gramatici, unele „*raționate*”, altele „*dezvoltate*” și ticsite de „*complimente*” care, trebuie spus fără compliment, îți explică... până ce nu se mai înțelege nimică; adică făcute anume pentru copii, de se joacă cu dânsule, de ușoare ce sunt!... Însă, ce folos?! Peste Trăsnea n-a dat asemenea noroc... să umble într-ales... El, păcătosul, uitați-vă, ce fel de gramatică trebuia să învețe: „arta, corect, într-o limbă; silabă numim un sunet deplin, simplu sau compus cu una din consune, sau și cu mai multe consune, care însă să se pronunțe cu o scoatere de voace”. Iar în altă ediție: „*Prin silabă înțelegem rostitura unei părți de cuvânt ș.c.l.*”.

Ei, ei! de-acum drege-ți „voacea” și descurcă-te, măi Trăsne, dacă poți.

Iar la a treia pagină, îndată altă năzbâtie:

Întrebare: *Câte părți are gramatica română?*

Răspuns: Gramatica română are patru părți, care sunt:

1. *Etimologia;*
2. *Sintaxa;*
3. *Ortografia și*
4. *Prosodia.*

Întrebare: *Ce ne învață fiecare din părțile aceste?*

Răspuns:

1. Etimologia ne învață a cunoaște părțile vorbei, adică analisis gramatical.
2. Sintaxa ne învață a lega părțile vorbei după firea limbii noastre, adică sintesul gramatical.
3. Ortografia ne învață a scrie bine, adică după regulile gramaticii.
4. Prosodia ne învață a accenta silabele și a le rosti după firea cuvintelor și scopul ce-l avem în vorbire.

Apoi: mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le. Și alte iznoave hăzoase ca aceste.

Mai pune la socoteală că și Trăsnea era înaintat în vârstă, bucher de frunte și tâmp în felul său; că profesorul, care și el se mira cum

a ajuns profesor, zicea: „*Luați de ici până ici*”, cum mi s^î pare că se mai face pe unele locuri și astăzi, și poate că nu veți aduce bănat nici gramaticului, nici profesorului, nici lui Trăsnea, ci întâmplării, care a făcut pe oameni așa cum sunt: ori cuțite de oțel, ori de tinichea...

Ș-apoi gândiți că Trăsnea citea întrebarea și răspunsul, fiecare pe rând, rar și lămurit, ca să se poată înțelege ceva? Nu așa, necredincioșilor, ci iată cum: „*Ce este gramatica, română, este... ce este, este... este arată... nu arată, artea... artea, ce... ce... ce ne învață, învață... învață... ce ne învață; a vorbi... bi... bi... ce ne învață... ce este, este... este arată, uite dracu! nu arată, artea ce ne învață... ce este, este...*”. Și tot așa dondănind foarte răpede, bâlbâit și fără pic de cugetare, până la „a scrie într-o limbă corect” rar ajungea, sărmanul! Și după ce turba de cap hăt bine, mă striga să-l ascult, că știe. Luam eu cartea din mână lui și-l întrebam: „*Ce este gramatica, măi Trăsne?*”. Iar el, închizând ochii, răspundea iute, iute și mornăit, cum cer calicii la pod:

– Ce este gramatica română, este... ce este, este... și celelalte după obicei, schimonosind cuvintele și îndrugându-le fără nici o noimă, de-ți venea să-i plângi de milă!

– Nu așa, măi Trăsne!

– Dar cum?

– Nu mai zice română, și spune numai răspunsul; ce ai cu întrebarea?

Și se și opintea el, într-o privire, să răspundă bine, dar degeaba; se încurca și mai rău, începea a ofta și-i venea să-și spargă capul.

– Mai lasă-mă oleacă, zicea el năcăjit; și când te-oiu striga, să vii iar, să mă ascuți; și de n-oiu ști nici atunci, apoi dracu să mă ieie! Dă, gramatica să zicem că n-o înțeleg și s-o lăsăm la o parte; arta, asemenea; corect, *tiji*. D-apoi „română, este... ce... ne învață a vorbi și a scrie bine într-o limbă” parcă-s cuvinte românești; ce naiba! Numai și aici trebuie să fie ceva: „a vorbi și a scrie bine într-o limbă”, îndrăcit lucru! Cum „să scrii într-o limbă”? Poate cu limba, mai știi păcatul? Pesemne că noi, cum s-ar prinde, las’ că de scris, talpa găștii, dar apoi și de vorbit, păcatele noastre, se vede că vorbim *pógan* și rău de tot; nu românește, ci țărănește... Doamne, Doamne! Învățat mai trebuie să fie și acel care face gramatici! Însă și-n gramatică stau eu și văd că masa tot masă, casa tot casă și boul tot bou se zice, cum le știu eu de la mama. Poate celelalte bâzdăgării: „rostitură, arta, corect, pronunțe,

analisul, sintesul, prosodia, ortografia, sintaxa, etimologia, concrete, abstracte, conjunctive: mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le” și altele de sama acestora să fie mai românești... și noi, prostimea, habar n-avem de dânsule! Noroc mare că nu ne pune să le cântăm, c-ar fi și mai rău de capul nostru cel hodorogit! Decât țăran, mai bine să mori! Hai, du-te, Ștefănescule, că m-apuc de învățat!...

Și, lăsându-l, m-am dus și eu în ciudă la fata popii, am găsit-o singură-singurică și m-am jucat cu dânsa în ticnă până-n desară; căci mamă n-avea, și tată-său, ca popa, umbla după căpătat... Apoi m-am întors la câmp, cu zgăr-dița de la gâtul copilei, c-o năframă cusută frumos cu flori de mătasă și cu sânul plin de mere domnești; și când colo, zărghitul de Trăsnea dormea pe hat, cu gramatica sub nas și habar n-avea de frig. Sărace, sărace! nu ești nici de zama ouălor; decât așa, mai bine te făcea mă-ta un mânz și te mâncau lupii”, zic eu, în mine.

– He! Trăsnea, mă! scoală! știi tabla? Sare el de jos, îl ascult, cleiu. Haidem acasă, măi Trăsne, că m-a răzbit foamea și frigul, și mor de urât aicea pe câmp!

– Da, că și eu... Ducă-se dracului de gramatica! Mi s-a înăcrit sufletul de dânsa! Și osebit de asta, nici nu-mi e bine.

– Un fel de lene, amestecată cu slăbiciune, măi Trăsne, nu-i așa?

– Ba chiar ai nimerit: un fel de leșin la inimă, amestecat cu întinsori, sau cam așa ceva.

– Poate fiorile gramaticiei, zic eu.

– Mai știi păcatul? Poate că ș-aceea să fie, zise Trăsnea; căci, dracul s-o ieie! cum pui mâna pe dânsa, îndată-ți vine somn... Flecustețe de-aceste nu se potrivesc cu rânduiala bisericei, s-a mântuit vorba... „*Osmoglasnicul*” este ce este... Vorba tatei: „*Condacul umple sacul și troparul hambarul, măi băiete!*” Ce umblăm noi chinuindu-ne cu gramatica, Ștefănescule? Haidem!

Și ne întoarcem noi la gazdă pe la asfințitul soarelui, mâncăm ce mâncăm ș-apoi rugăm pe moș Bodrângă să ne cânte; și unde nu se adună o mulțime de dascălime la noi, căci aici era staniștea lor; și ne întărtăm la joc, știi colè, ca la vârsta aceea, de nici simțirăm când a trecut noaptea. Și așa am scăpat, și eu de urât, și Trăsnea de bolborosit prin somn: „ce este gramatica română, este... ce este, este...”, ca alte dăți.

Însă veselia nu s-a închiet numai cu atâta; alta și mai și s-a început din capăt. N-apucase moș Bodrângă a lua bine fluierul de la gură, și iaca ne trezim cu popa Buligă, ce-i ziceau și Ciucălău, din ulița Buciumenii, tămăiet și aghezmuit gata des-dimineată, Dumnezeu să-l iepure! Și cum ne binecuvântează, după obiceiul său, cu amândouă mâinile, ca vlădicii, ne și trage câte-un ibrișin pe la nas despre fata popei de la Folticenii-Vechi: ba că-i fată cuminte, ba că-i bună de preuteasă, ba c-ar fi potrivită cu mine, ba că are să mi-o lege tată-său de gât, și câte ponosuri și tâlcuri de-a lui popa Buligă cel buclucaș, păn-a început Gâtlan a-l lua cu măgulele, zicând:

– Ia las' las', cinstite părinte; nu mai umbla și sfinția-ta cu scornituri de-aceste chiar în ziua de lăsatul secului. Mai cântă, încaltea, moș Bodrângă, un răstâmp, să ne veselim de-ajuns, că părintele a fi bun și ne-a ierta...

Moș Bodrângă, de cuvânt; iar începe a cânta, și, la joc, băieți! Popa Buligă, deși era bătrân, dacă vede că ni-i treaba de-așa, unde nu-și pune poalele antereului în brâu, zicând:

– Din partea mea, tot chef și voie bună să vă dea Domnul, fiilor, cât a fi și-ți trăi!

Apoi zvârle potcapul deoparte, și la joc de-a valma cu noi, de-i pălălăiau pletele. Și tragem un ropot, și două, și trei, de era cât pe ce să scoatem sufletul din popă. Și așa l-am vlăguit, de-i era acum lehamete de noi. Dar vorba ceea: „Dacă te-ai băgat în joc, trebuie să joci!”. De la o vreme, văzând bietul popă că s-a pus în cărd cu nebunii, începe s-o întoarcă la șurub:

– Mă așteaptă niște fii de duhovnicie, dragii mei, și trebuie să mă duc mort-copt, căci acesta ni-i plugul.

Pavăl, gazda noastră, pune atunci un talger de uscături ș-o garafă cu vin dinaintea părintelui Buligă, zicând:

– Ia poftim, cinstite părinte, de-ți lua din masa noastră oleacă de gustare ș-un pahar, două de vin, ș-apoi vă-ți duce, dacă spuneți c-aveți așa de mare grabă.

Sfinția-sa, nemaipuindu-se de pricină, încrucișează mânilor, după obicei, își drege glasul și spune cu smerenie: „*Binecuvântează, Doamne, mâncarea și băutura robilor tăi, amin!*”. După aceea ridică un pahar, zicând: „*Mă închin, băieți, la fața voastră cu sănătate, ca la un codru verde! Când ne-a fi mai rău, tot așa să ne fie!*”. Și dă paharul de dușcă; apoi încă vro

două-trei și peste acele alte câteva; după aceea ne binecuvântează iar cu amândouă mâinile, zicând: „*Ei, băieți, de-acum liniștiți-vă!*”. Ş-apoi ne lasă în pace şi-şi caută de drum. Însă noi, vorba ceea:

*Nici toate-ale doftorului,
Nici toate-a duhovnicului;
De ce petreci,
De ce-ai mai petrece!*

Cam pe înserate, ne luăm târâş, cu moş Bodrângă cu tot, şi ne băgăm într-o cinstită crăsmă, la fata vornicului de la Rădăşeni, unde mai multă lume se aduna de dragostea crăsmăriţei decât de dorul vinului; căci era şi frumoasă, bat-o hazul s-o bată! Ş-apoi, măritată de curând după un vădăoiu bătrân ş-un „lă-mă, mamă”, cum e mai bine de tras la om în gazdă. Crăsmăriţa, cum ne-a văzut, pe loc ne-a sărit înainte şi ne-a dus deoparte, într-o odaie mare, cu obloane la fereşti şi podită pe jos, unde eram numai înde noi şi crăsmăriţa, când poftea, ca la casa ei.

Într-un colţ al odăiei, câteva merţe de fasole; în altul, sămânţa de cânepă; în al treilea, o movilă de mere domneşti şi pere de Rădăşeni, care trăiesc până pe după Paşti; în al patrulea,

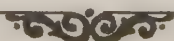

mazăre și bob, despărțite prin o scândură lată, iar alături, niște bostani turcești; într-o puțină, pere uscate și dulci ca smochinele; mai încolo, un teanc de chite de cânepa și de in; pe-o grindă, călepe de tort și lănuri boite fel de fel pentru scoarțe și lăicere; apoi câlți, buci și alte lucruri, zăhăite prin cele poliți și colțare, ca la casa unui gospodar fruntaș de pe vremea aceea.

Și cum ne aflam noi în această binecuvântată casă, crâșmărița iute a lăsat obloanele în jos, a aprins lumânarea și, cât ai bate din palme, ni s-a și înfătoșat cu o cană mare de lut, plină cu vin de Odobești; și turnând prin pahare, săreau stropii de vin de-o șchioapă în sus, de tare ce era. Gâtlan, bun mehenghiu, iè un pahar și-l întinde gazdei, zicând:

– Ia poftim, puiculiță, de cinstește dumneta întâi! să vedem, poate c-ai pus ceva într-însul.

Crâșmărița cea frumoasă, luând paharul, se închină la toți cu sănătate, râzându-i ochii, și, după ce gustă puțin, se roagă să n-o zăbovim, că mai are și alți mușterei, și bărbatu-său nu poate dovedi singur. Dar ți-ai găsit; noi, ațiindu-i calea, o pofteam cu stăruință să cinstească de la fiecare. Și ea tot ar fi stat mai mult cu noi, dacă n-am fi alungat-o prosteste, mulțămindu-i câte c-o sărutare plină de foc!

– Așa e tineritul ista, bată-l să-l bată, zise moș Bodrângă, șezând cucuiet pe niște buci și molfăind la pere uscate; aveți dreptate, băieți, acum vi-i vremea!

– Și cum zici, moșule, răspunse crâșmărița, întrând atunci pe ușă c-o strachină de plăcinte ferbinți, c-o găină friptă, și puindu-le pe masă dinaintea noastră; și zău mare pomană și-a făcut, căci eram flămânzi ca niște lupi!

După ce mântuim de băut cana ceea, ni se aduce alta, pentru care mulțămim crâșmăriței tot cu sărutări, până ce se făcea că se mânie și iar fugea dintre noi. Mai pe urmă iar venea și iar fugea, căci cam așa se vinde vinul, pe unde se vinde... Ori, mai știi păcatul? Poate că nici crâșmăriței nu-i era tocmai urât a sta între noi, de ne cerca așa des. La urma urmelor, unde nu-i dă și Trăsnea cel uricios un pupoiu, fără veste! Căci la de-aceste, mai tot prostul se pri-cepe. Și atunci, crâșmărița cea frumoasă, curat ca s-a mâniat. Dar ce să-i facem? Vorba ceea: „În care cămeșă s-a mâniat, într-aceea s-a desmânié”. Că altfel n-ai cum s-o ghibăcești.

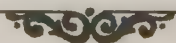
De la o vreme, prinzând moș Bodrângă la curaj, să nu înceapă a cânta din fluier o Corăbiască de cele frământate în loc? Noi, atunci, să nu ne întărâtăm la joc? Și așa o ferbeam de

tare, de nu ne ajungea casa, și dam chiorș prin fasole, prin mazăre și bob, și sământa de cânepă se făcea oloi, pârâind sub talpele noastre.

Cam pe după miezul nopții, văzând că moș Bodrângă ne-a părăsit, începem și noi a ne strecura câte unul, unul, spre gazdă; eu, cu sânul încărcat de pere uscate și c-un bostan mare ce mi l-a dat crâșmărița, căci pe cât era de frumoasă, pe atâta era și de darnică, mititica... Și când ajung la gazdă, ce să vezi? mai fiecare tovarăș al meu furluase câte ceva: unul mere domnești; altul pere de Rădășeni, moș Bodrângă pașlise o grămadă de buci pentru atâtat focul, și Trăsnea, sământă de cânepă. Iar Oșlobanu, cu ciubotele dintr-o vacă și cu talpele din alta, viind mai în urma tuturor, numai ce-l vedem că se pune cu creștetul pe pat și cu talpele în grindă, așa încălțat și îmbrăcat cum era; și ce să-ți mai vadă ochii? Să nu spun minciuni, dar peste o dimerlie de fasole i-au curs atunci din turetce, pe care de obicei le purta suflecate, iar atunci le desuflecăse anume pentru trebușoara asta... Numai vărumeu, Ion Mogorogea, fecior de gospodar cinstit, nu luase nici un capăt de ată. Iar Zaharia lui Gâtlan se mulțămise c-un sărutat din partea

frumoasei crâșmărite. Mare mângăiere pentru un băiet străin, în ziua de lăsatul secului!... Și ia acum înțeleg eu că Gâtlan, căruia-i zicea în școală „Zaharia Simionescu“, a fost mai cu minte decât noi toți; căci el, din cele aduse de noi, s-a folosit; iară noi din fericirea lui, pace!

Ei, ei, toate bune și frumoase la vremea lor; dar de-acum trebuie să ne mai punem și câte pe-oleacă de carte, căci mâne-poimâne vine vacanția de Crăciun, și noi stricăm pânea părinților degeaba; nimic fără cheltuială, și banii nu se ieu din drum. Unul cu altul la un loc aveam acum, la începutul postului, vro patru-cinci ulcioare de oloiu, trei-patru saci de făină de păpușoi, câteva oci de pește sărat, perje uscate, fasole, mazere, bob, sare și lemne pentru câteva săptămâni; căci stam la masă toți împreună, făcând mâncare cu rândul, fiecare dintr-al său pentru o zi. Însă Oșlobanu, care mânca cât șeptesprezece, ne cam pusese pe gânduri. Tată-său, popa Neculai, nu-i vorbă, avea de unde să-i trimeată; dar „Ce-i în mână nu-i minciună“.

Multe sunt de făcut și puține de vorbit, dacă ai cu cine te înțelege. Mă sfătuiesc eu într-o zi cu Gâtlan, c-aici ar trebui ceva de făcut, să putem scăpa de câțiva mâncăi, căci tovărășia

nu ni se părea dreaptă. Și găsim un mijloc nu se poate mai nimerit. Noaptea, când vor adormi toți, să punem poștă la talpe cui vom socoti noi; mai ales că vro câțiva adormeau duși, cum începea moș Bodrângă a spune la povești. Și după ce-am pus la cale unele ca aceste, pândim când erau ceilalți duși de-acasă și ne apucăm de făcut poște, ca s-avem pe mai multă vreme. Câteva pături de hârtie, lipite una peste alta cu său de lumânare topit pe lângă foc, pus încet la talpe când doarme omul greu, și aprinse cu-n chibrit, mai sfânt lucru nici că se poate!... Și, fiindcă pe Oșlobanu toți aveau ciudă mai mare, lui i-am făcut pocinog întâiu. Și când l-a ajuns arsura la os, a sărit din somn, răcnind ca un taur, și nu-și găsea loc prin casă, de usturime. Dar, neaflând care e vinovatul, și nebizuindu-se în putere a se bate cu toți, se puse la făcut metanii și ne blăstăma, de-i curgea foc din gură. Noi însă, cu toate blăstămele lui, mai puindu-i în alte nopți câteva poște și făcându-i-se talpele numai o rană, a fost nevoit să-și ieie tălpășița spre Humulești, lehametindu-se de popie și lăsând toate merindele sale în stăpânirea noastră. Îndată după asta, Gâtlan scrisese lui Oșlobanu:

„Iubite Oşlobene,

Mă închin cu sănătate de la golătate,
despoietii din urmă. De n-aveți ce mânca acolo,
poftim la noi să postim cu toții.

Al tău voitor de bine

ZAHARIA

MARE CĂPITAN DE POȘTE”.

Peste vro câteva zile am mai tăiet gustul de popie unuia care venise în gazdă la noi din proaspăt; Nic-a lui Constantin a Cosmei, din Humulești, se dusesese și el cu talpele beșicate pe urma lui Oşlobanu. Și cu atâta mai bine, căci tot își pierdeau vremea în zadar. Iar Trăsnea, fiind mai chilos și mai tare de cap, rabdă el cât rabdă și, dacă vede că-l răzbim cu poștele, se mută la altă gazda, luându-și partea de merinde. Și cu astă rânduială am ramas noi acum numai trei la Pavel ciubotarul: eu, Gâtlan, văru-meu Ioan, poreclit Mogorogea, și moș Bodrângă pe deasupra. Văru-meu, care văzuse de patima celorlalți, luase obicei în toată seara, la culcare, a-și coase mânicile *contășului*, și vârandu-și picioarele într-însele dormea fără grijă. Vorba ceea: „Paza bună trece primejdia rea”.

Aproape de Crăciun, Pavel făcu o păreche de ciubote de iuft vărului meu Ioan, cu care era prieten unghie și carne. Doi icusari plătise

Mogorogea lui Pavel pentru ciubote. Dar, ce-i drept, făceau paralele acele, căci pusese piele bună, talpă de fund și erau cusute de tocmală. Numai scârț uitase Pavel să puie... și pentru asta rău i s-a stricat inima lui Mogorogea. Noroc mare că era o iarnă geroasă și omătul ajuta la scârțiiit.

În vacanție ne ducem acasă, ș-apoi, vorba țiganului cu „Crăciunul sătulul...”. Costițe de porc afumate, chiște și *buft* umplut, trandafiri usturoieți și slănină de cea subțire, făcute decasă, tăiete la un loc, fripte bine în tigaie, și cu mămăliguță caldă, se duc unse pe gât. Mai face el țăranul și alte feluri de mâncări gustoase, când are din ce le face. Și mulțămită Domnului, părinții noștri aveau de unde, căci sărăcia nu se oploșise încă la ușa lor, pe când știu eu. Și să nu-mi uit cuvântul! Petrecem noi sărbătorile frumos la părinți, în Humulești, și după Bobotează ne întoarcem iar în Folticeni, la Pavel, gazda noastră. Pe la școală, mai dam noi așa, câteodată, de formă. Dar la drept vorbind, nici n-aveam ce căuta, căci bucheaua poate s-o învețe și acasă cine vrea. Iar cine nu, ferice de dânsul! Și eu unul eram dintr-acei fericiți: când e vorba de credință, ce-ți mai trebuie învățătură? De la moș Bodrângă, zic și eu că aveai ce învăța: fluierul său te făcea să joci fără

să vrei, și poveștile lui nu-ți dau vreme de dormit. Afară de asta, mai aveam noi cu ce ne trece vremea, când voiam: țencușa, ba tăbăcăreasca sau concina, ba alteori, noaptea, ne puneam la taclale până se făcea ziua albă. Iar în sărbători, o luam hăbăuca prin cele sate, pe unde știam că se fac hori. În Rădășeni, sat mare, frumos și bogat, am jucat la trei jocuri într-o singură zi: unul de flăcăi tomnatici, la care venise fetele cele mai tinere; altul de flăcăi tineri, la care venise fetele cele stătute; iar al treilea de copilandri, la care venea cine poftea... Flăcăii abia se legănau în joc, și hora se învârtea foarte încet. Fetele nu așteptau rugate, ca pe-aiurea, ci fiecare desprindea mâinile a doi flăcăi, unde-i venea la socoteală, spunea bună ziua! și urma jocul înainte. Văru-meu, fudulindu-se cu ciubotele cele nouă, juca numai lângă fata vornicului, soră cu crâșmărița cea frumoasă din Folticeni. Și Gâtlan, care juca lângă mine, îmi spuse la ureche:

– Las', că-i vedè tu ce-am să-i fac lui Mogorogea; de i-a ticni ziua de azi, păcat să-mi fie!

– Taci, măi, zic eu, ce mai vorbești în bobote; că s-a mâniè omul și s-a duce și el acasă.

– Ei, ș-apoi? Ce mare pagubă ! Vorba ceea: „Dacă s-a da baba jos din căruță, de-abia i-a fi mai ușor iepei”. Și jucam înainte.

Sara ne întoarcem la gazdă, și Mogorogea, băiet grijuliu, își curăță ciubotele frumos și le pune la uscat pe vatră, deoparte, cum făcea totdeauna. A treia zi, după asta, ciubotele văru-meu se rup hăbuc în toate părțile... Și el, supărat la culme, se leagă de Pavel să-i facă altele în locul acelor ori să-i deie banii îndărăpt numaidecât.

– Mi-ai pus piele scoaptă, cârpaciule, zise Mogorogea înfuriat; așa fel de prieten îmi ești? Haiti! alegeți una din două, căci altfel dai cinstea pe rușine; îți trântesc ciubotele de cap! Auzitu-m-ai?

Pavel, neștiindu-se vinovat, zise cu dispreț:

– Ia ascultă, dascăle Mogoroge, nu te prea întrece cu vorba, că nu-ți șede bine. Pe cine faci cârpaciul? După ce-ai purtat ciubotele atâta amar de vreme, umblând toată ziua în pogheazuri, și le-ai *scrombăit* pe la jocuri și prin toate corhanele și coclaurile, acum ai vrea să-ți dau și banii înapoi, ori să-ți fac în loc altele nouă? Dar știi că ești ajuns de cap?! Nu ți-i destul că m-ai ametit puindu-ți sfârloagele pe calup, trăgându-le la șan și ungându-le aici, pe cuptor, la nasul meu, în toate diminețile? Ba de

câte ori mi-ai pus și poște la picioare, și eu, ca omul cel bun, tot am tăcut și ți-am răbdat. Îmi pare rău că ești gros de obraz! Ei, las' că te-oiu sluji eu de-acum, dacă ți-i vorba de-așa!

– Ce spui, cârpaciule, zise văru-meu; și tu mă mogorogești? D-apoi numa-n ciubotele tale am stat eu, bicisnicule? Încă te obrăznicești? Acuș te-oiu otânji cu ceva, de nu te-i putè hrăni în toată viața!

– Până ce mi-i otânji, zise Pavel, eu acuș te *cinătuiesc* frumușel cu dichiciul; înțeles-ai?

Văzând noi că era cât pe ce să se încaiere la bătaie, ne punem la mijloc și-i împăcăm cu mare greu: Ioan să mai dea un irmilic lui Pavel, iar el să-i căputeze ciubotele, și pace bună!

Mai glumeau ei după aceasta câne-cânește, dar lui Mogo-rogea nu-i ieșea de la inimă afrontul ce i-l făcuse Pavel.

În săptămâna hârții, sau câneleaga, moș Vasile, viind la Folticeni, între alte merinde, aduce feciorului său și trei purcei grijiți gata.

– Bine-ai venit sănătos, tată, zise Ioan sărutându-i mâna. Așă-i că ne-ai nimerit?

– Bine v-am găsit sănătoși, măi băieți, răspunse moș Vasile. D-apoi vorba ceea: „Nimeresc orbii Suceava, și eu nu eram să vă nimeresc?”

Apoi, din vorbă în vorbă, ne întreabă:

– Ei ce mai zice mecetul despre popia voastră? Are gând să vă deie drumul degrabă? Căci eu, drept să vă spun, m-am săturat de-atâta zdruncen și cheltuială.

– Nu se zice mecet, ci catihet, tată, răspunse Ioan, rușinat.

– Na, na, na, măria-ta! parcă asta grijă am eu acum?... Vorba ceea: „Nu-i Tanda, și-i Manda; nu-i teiu-beleiu, ci-i beleiu-teiu... de curmeiu. Și ce mai atâta încunjur?... Mecet, Berechet, Pleșcan, cum s-a fi chemând, Ioane, știu că ne jupește bine, zise moș Vasile. Și-apoi cică popa-i cu patru ochi!... Ia mai bine rugați-vă cu toată inima sfântului hărașc Nicolai de la Humulești, doar v-a ajuta să vă vedeți popi odată; și-poi atunci... ați scăpat și voi deasupra nevoiei: bir n-aveți a da, și havalele nu faceți; la mese sedeți în capul cinstei și mâncați tot plăcinte și găini fripte. Iar la urmă vă plătește și dințăritul... Vorba ceea: „Picioare de cal, gură de lup, obraz de scoartă și pânțece de iapă se cer unui popă”, și nu-i mai trebuie altăceva. Bine-ar fi, Doamne iartă-mă, ca fețele bisericești să fie mai altfel!... dar... veți fi auzit voi că popa are mână de luat, nu de dat; el mănâncă și de pe viu, și de pe mort. Vedeți cât de bine trăiește mecetul, fără să muncească din greu ca noi. Numai... dă!...

darul se cinstește!... Ioane, eu ți-am și ochit un potcapic, zise moș Vasile, la pornire. Cată de nu te lăsa pe tânjală, pune mâna pe afiștat mai răpede și vin-acasă; căci Ioana lui Grigoraș Roșu, de la noi, așteaptă cu nerăbdare să-ți fie preuteasă. Mai rămâneți cu sănătate, dascăle Zaharie și nepoate, că eu m-am dus!

– Mergeți sănătos, moș Vasile, zicem noi, petrecându-l până mai încolo; și vă rugam, spuneți părinților, din partea noastră, că ne aflăm bine și-i dorim.

După ce se duce moș Vasile, eu zic lui Ion cu binișorul:

– Vere, ia să frigem în astă sară un purcel de ceia, că tare mi-i dor!...

Mogorogea, nătâng și zgârcit cum era, începe a striga la mine:

– Mă! ia ascultați; eu nu-s Nică Oșlobanu, să mă suciți cum vreți voi... Cu ce mă hrăniți, cu aceea am să vă hrănesc. Nu vă dau nici o bucățică de purcel, măcar să crăpați!

– Iar de nu, cel ce zice, răspunde Gâtlan.

– Amin, bleștesc eu cu jumătate de gură.

– Și eu mă anin, spuse Pavel de după sobă.

– Amin, neamin, ștergeți-vă pe bot despre purcei, zise Mogorogea cu ciudă; înțeles-ați? Nu

tot umblați după bunătăți; mai mâncați și răbdări prăjite, că nu v-a fi nimica!

– Ia lăsați-l încolo, măi; sta-i-ar în gât pe ceea lume, zise Zaharia.

Și ne punem, dragă Doamne, la învățat. Însă, fie vorba între noi, nu ne era a învăța, cum nu-i e cânelui a linge sare. În sobă arsese un foc strașnic; îl învălisem și astupasem, căci era ger afară. Moș Bodrângă se încurcase nu știu pe unde în sara aceea, și Pavel, neavând lucru ca alte dăți, se culcase devreme. Iar Mogorogea, nădăjduindu-se în potcapicul tătâne-său, adormise înaintea lui Pavel, cu picioarele în mânicile contășului, după obicei și horăia zdravăn. Vorba ceea: „Lasă-mă, să-te las!”. Mai târziu stingem și noi lumânarea și ne culcăm; însă nu puteam adormi, gândindu-ne la purcel.

– Măi Zaharie, nu mai ai tu vro poștă de cele undeva? zic eu încet.

– Nu, bre! răspunse Zaharia și mai încet; și, Doamne, ce bine-ar fi să trântim una lui Mogorogea. Dar până la poștă, până la nu știu ce, na cuțitașul meu, taie încetișor cusutura de la mâneca lui Mogorogea în dreptul unei talpe, dă-i o pârlăală bună cu niște chibrituri de ieste, care ard mocnit, și las' dacă i-or mai ticni purceii... Numai cată de nu te mocoși atâta...

– Adă cuțitașul încoace, zic eu, și, la toată întâmplarea, cred că nu mă vei da prin șperlă și nu-l vei lăsa să mă bată!

– Nici vorbă nu mai rămâne, zise Zaharia; dă-i pârleală înainte, fără grijă.

Atunci... îmi ieu inima-n dinți și fac tocmai așa cum fusesem povățuit de Gâtlan: taiu cusutura încetisor și țin câtu-ți-i smocul de chibrituri aprinse la călcăiul văru-meu, unde era pielea mai groasă, până ce-l răzbește focul. Și când răcnește odată cât ce poate, eu zvârrr! chibriturile din mână, tuștiu! la spatele lui Zaharia ș-ncepem a horăi, de parcă dormeam cine știe de când... Ion însă, împiedecat cu picioarele în mânicile contășului, căzuse *alivanta* la pământ, zvârcolindu-se ca șerpele și blăstămându-ne, cum îi venea la gură:

– Vai! osândi-v-ar Dumnezeu să vă osândească, soiuri ticăloase, ce sunteți! Nime n-are cap să se odihnească în casa asta, de răul vostru! Cine oare mi-a făcut șotia? Pe Zaharia și Nică îi aud horăind și nu cred să fi îndrăznit... Numai că hoțomanul de Pavel mi-a făcut-o... be-l-ar tăunii să-l beie, când i-a fi somnul mai dulce! Și încă se preface că doarme, ticălosul! Ia să-l învăț eu a-și mai bate altădată joc de om!

Și răpede iè cu cleștele un cărbune aprins din vatră, și cu dânsul pe cuptor, la Pavel. Și cum dormea, sărmanul, cu fața în sus, îi pune cărbunele pe pieptul gol, zicând:

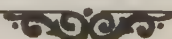
– Na! satură-te de făcut șagă cu mine, cărpaciule!

Atunci se aude un răcnit spăimântător, și o dată cu răcnitul, Pavel, izbind cu picioarele în sobă, o și darmă la pământ. Și, în buimăceala ceea, trezindu-se cu Ion față-n față, unde nu se încinge între dâșii o bătaie crâncenă; ș-apoi stă de-i privește, dacă te rabdă inima...

– Sai, Zaharie, că se face moarte de om în casa asta și noi avem să dăm samă! zic eu tremurând ca varga de frică.

– Ho, mă! ce vă este, zise Zaharia, sărind ca un vultur între dâșii. Casă de oameni de treabă se cheamă asta?...

Iară eu, *amandea* pe ușă afară, plângând, și încep a răcni cât îmi lua gura, strigând megieșii. Oamenii săriră, buimaci, care din-cotro, crezând că-i foc, ori ne taie cătanele, Doamne ferește!... Căci era oștire nemțească în Folticeni pe vremea aceea. După ce se mântuie clăcușoara asta, lumea ne lasă în cât ne-a găsit și se împrăștie huiduindu-ne. Să fi văzut

ce blăstămăție și gălămoz era în casă: fereștile sparte, soba dărâmată, smocuri de păr smuls din cap, sânge pe jos, Pavel, cu pieptul ars, și Ion, cu călcăiul fript, ședeau la o parte găfuind; eu cu Zaharia, de alta, mirându-ne de cele întâmplate... iar nevinovații purcei fiind spânzurați în tindă, la răceală, nu se știe ce s-au făcut!... Zaharia, de la o vreme voind a curma tăcerea, zise:

– Cântă-le de-acum, Ioane: „Cei fără prihană, aliluia!” și nu mai tânji atâta după dâșii; se vede că așa le-a fost scris, mititeii!...

– Ia nu mai clămpăni și tu din gură, măi, răspunse Ion, plin de năduh; ați tot strigat asupra lor, și iaca, vi s-a făcut pe voie.

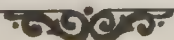
În vorbele acestea, viind și moș Bodrângă chiurluit, începe a-și face cruce de la ușă.

– Ei, moșule, zic eu; place-ți cum ne-ai găsit?

Pavel, care până atunci șezuse ca mut, uitându-se prin casă amărât, zise:

– Ia ascultați, dascălilor: ca să se mântuie toată dihonია, cărăbăniți-vă de la mine și mă lăsați în pace!

Noi, bucuroși c-am scăpat numai cu atâta, ne luăm ce mai avem și ne mutăm la un ferar

peste drum, dimpreună cu moș Bodrângă, mângăitorul nostru.

Prin postul cel mare se răspândește vuiet pîntre dascăli despre desființarea catihetilor și trecerea celor mai tineri dintre noi la Socola.

– Na-ți-o bună, că ți-am frânt-o! zise Trăsnea: când la dică, nu-i nimică. Vorba ceea: „Ne-am pricopsit cu cai cu tot...”. Dracul mă puneă să-mi bat capul cu gramatica?... De știam asta, mai bine ședeam acasă; și cu banii câți s-au dat, pe ici, pe colea, își prindea tata altă nevoie.

– D-apoi noi, ziseră dascălii cei însurați, oftând; ne-am calicit cu desăvârșire: zimți, ba oițe, ba stupi, ba cai și boi s-au dus ca pe gura lupului! Părintele catihetul să trăiască!...

– Ia tăceți, bre, răspunse Zaharia; banu-i ochiul dracului, s-a mântuit vorba!... Ce-l mai cisluiți atîta pe bietul catihet? Parcă numai el e de-aceia?... Ș-apoi și vouă, nu știu, zău, cum v-a mai intra cineva în voie. Vorba ceea: „Hai în car! – Baiu! – Hai în căruță! – Baiu! – Hai în teleagă! – Baiu! – Hai pe jos! – Baiu!”. Ziceți mai bine că vă trageți la teapa voastră, ca apa la matcă. Eu-s mai bucuros că s-a întîmplat asta. La Socola să mergem, dacă voim să ieșim dobă de carte!.. Acolo-s profesorii cei mai învățați din lume, după cum aud eu.

– La Socola! strigă dascălii cei mai tineri.

– Duceți-vă pe pustiu, dacă vă place! duce-v-ați învârtindu-vă ca ciocârlia! strigă cei bătrâni.

Și așa, aproape de Paști, ne-am răzlețit unii de alții, și la Socola a rămas să meargă cine-a vrea în toamna viitoare, anul 1855.

*Gânduri de călugărie.
Drumul spre Iași.
Moș Luca și „zmeii“ lui.
La Socola.*

Gum nu se dă scos ursul din bârlog, țăranul de la munte, strămutat la câmp, și pruncul, dezlipit de la sânul mamei sale, așa nu mă dam eu dus din Humulești, în toamna anului 1855, când veni vremea să plec la Socola, după stăruința mamei. Și oare de ce nu m-aș fi dat dus din Humulești, nici în ruptul capului, când mereu îmi spunea mama că pentru folosul meu este aceasta? Iaca de ce nu: dragăliță Doamne, eram

și eu acum holteiu, din păcate! Și Iașii, pe care nu-i văzusem niciodată, nu erau aproape de Neamț, ca Fălticeni, de unde, toamna târziu și mai ales prin câșlegile de iarnă, fiind nopțile mari, mă puteam răpezi din când în când, pașlind-o așa cam pe după toacă și tot înainte, sara pe lună, cu tovarășii mei la clăci în Humulești, pe unde știam noi, ținând tot o fugă, ca telegarii; și după ce jucam cât jucam, furam câte-un sărutat de la cele copile sprintăre, și până-n ziuă fiind ieșiți din sat, cam pe la prânzul cel mare ne aflam iar în Fălticeni, trecând desculți prin vad, în dreptul Baei, Moldova înghețată pe la margini, și la dus și la întors, de ne degera măduva-n oase de frig! Inima însă ne era ferbinte, că ce gândeam și izbândeam. De la Neamț la Fălticeni și de la Fălticeni la Neamț era pentru noi atunci o palmă de loc. Dar acum se schimbă vorba: o cale scurtă de două poște, de la Folticeni la Neamț, nu se potrivește c-o întindere de șese poște, lungi și obositoare, de la Iași până la Neamț. Căci nu vă pară sagă: de la Neamț până la Iași e câtu-i de la Iași până la Neamț; nici mai mult, nici mai puțin. Și mai bine să rămâi pe loc, Ioane, chiteam în mintea mea cea proastă, decât să plângi nemângăiet și să te usuci de dorul cui știu eu, văzând cu ochii!... Dar vorba ceea: „Ursul nu joacă de bunăvoie”.

Mort-copt, trebuie să fac pe cheful mamei, să plec fără voință și să las ce-mi era drag!

Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se se oglindește cu mahnire Cetatea Neamțului, de-atâtea veacuri! Dragi-mi erau tata și mama, frații și surorile, și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu cari, în zilele geroase de iarnă, mă desfătam pe gheață și la săniuş, iar vara, în zile frumoase de sărbători, cântând și chiuind, cutieram dumbrăvile și luncile umbroase, prundul cu ştioalنےle, ținările cu holdele, câmpul cu florile și mândrele dealuri, de după cari-mi zâmbeau zorile în zburdalnica vârstă a tinereții!

Asemenea, dragi-mi erau șazătorile, clăcile, horile și toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însuflețire! De piatră de-ai fi fost și nu se putea să nu-ți salte inima de bucurie, când auzai uneori în puterea nopții, pe Mihai scripcariul din Humulești, umblând tot satul câte c-o droaie de flăcăi după dânsul și cântând:

*Frunză verde de cicoare,
Astă noapte pe răcoare
Cânta o privighetoare
Cu viersul de fată mare.
Și cânta cu glas duios,
De picau frunzele jos;
Și cânta cu glas suptire*

*Pentru-a noastră despărțire;
Și ofta și ciripea,
Inima de ț-o rupea!*

Și câte și mai câte nu cânta Mihai lăutariul din gură și din scripca sa răsunătoare, și câte alte petreceri pline de veselie nu se făceau pe la noi, de-ți părea tot anul zi de sărbătoare! Vorba unei babe: „Să dea D-zeu tot anul să fie sărbători și numai o zi de lucru și atunci să fie praznic și nuntă”.

Apoi lasă-ți, băiete, satul, cu tot farmecul frumuseților lui, și pasă de te du în loc strein și așa depărtat, dacă te lasă pârdaľnica de inimă! Și doar mă și sileam eu, într-o părere, s-o fac a înțalege pe mama că pot să mă bolnăvesc de dorul ei... și să mor pintre streini! că văru-meu Ion Mogorogea, Gheorghe Trăsnea, Nică Oșlobanu și alții s-au lăsat de învățat și, despre asta, tot mânâncă pâne pe lângă părinții lor. Dar zădarnică trudă! Mama avea alte gânduri; ea îmi pregătea cu îngrijire cele trebuitoare, zicându-mi de la o vreme cu asprime:

– Ioane, cată să nu dăm cinstea pe rușine și pacea pe gâlceavă!... Ai să pleci unde zic eu. Și Zaharia lui Gătlan merge cu tine. Luca Moșneagu, megieșul nostru, vă duce cu căruța cu doi cai ca niște zmei. Ia, mai bine, răpezi-te

până la el de vezi, gata-i de drum? Că mâne desdimineață, cu ajutorul Domnului, plecați.

– Nu mă duc, mamă; nu mă duc la Socola, macar să mă omori! ziceam eu, plângând cu zece rânduri de lacrimi. Mai trăiesc ei oamenii și fără popie.

– Degeaba te mai sclifosești, Ioane, răspunse mama cu nepăsare! la mine nu se trec acestea... Pare-mi-se că știi tu *moarea* mea... Să nu mă faci, ia acuș, să ieu *culeșerul* din ocnită și să te dezmiard, cât ești de mare!

Apoi cheamă pe tata și-i zice hotărâtor:

– Spune-i și d-ta băietului, omule, ce se cuvine, ca să-și ieie nădejdea și să-și caute de drum.

– Mai rămâne vorbă despre asta, zise tata posomorât. Are să urmeze cum știm noi, nu cum vrea el, că doar nu-i de capul său. Când m-ar bate numai atâta grijă, măi femeie, ce mi-ar fi? Dar eu mă lupt cu gândul cum să-i port de cheltuială, căci banii nu se culeg de la trunchiu, ca surcelele. Și la iști vro șese, afară de dânsul, dacă rămân acasă, nu li mai trebuie nimica? Dar fiind el cel mai mare, norocul său; trebuie să căutăm a-l zburătăci, căci nu se știu zilele omului! Și poate vreodată să fie și el sprijin pentru iștialaltii.

Văzând eu că nu-i chip de stat împotriva părinților, începui a mă gândi la pornire, zicând în sine-mi cu amărăciune: „Ce năcaz pe capul

mieu! Preuții noștri din sat n-au mai trepădat pe la Socola, și, mila sfântului! nu-i încape cureaua, de pântecoși ce sunt. D-apoi călugării, o adunătură de *zamparagii dugliși*, din toată lumea, cuibăriți prin mănăstire, ce nu ajung? Și eu să înșir atâtea școli: în Humulești, la Broșteni în crierii munților, în Neamț, la Fălticeni, și-acum la Socola, pentru a căpăta voie să mă fac, ia, acolo, un popă prost, cu preuteasă și copii; prea mult mi se cere!“...

Acuș îi spun mamei, că mă duc la călugărie, în Neamț ori la Secu. Și cu câtă carte știu, cu câtă nu știu, peste câțiva ani pot s-ajung *dichiu* la vrun *mitoc* și să strâng un *știubeiu* plin de galbeni, ca părintele Chirilaș, de la jugărit, din Vânătorii Neamțului. Ș-apoi atunci... pune-ți, cuvioase Ilarie, plosca cu rachiu la șold, icrișoare moi cât se poate de multe și altceva de gustare în buzunările dulamei, pistoalele-n brâu, pe sub rasă, comanacul pe-o ureche și, cu sabia Duhului în mână și pletele în vânt, ia-o la papuc, peste „Piciorul Rău“ spre „Cărarea Afurisită“ dintre Secu și Agapia din deal, unde toată vara se aude cântând cu glas îngeresc:

*Ici, în vale, la pârau,
Mielușa lui Dumnezeu!*

Iar câte-un glas gros răspunde:

*Hop și eu de la Durău,
Berbecu lui Dumnezeu!...*

Căci, fără să vreau, aflasem și eu, păcătosul, câte ceva din tainele călugărești... umblând vara cu băieții după... bureți, prin părțile acele, de unde prinsesem și gust de călugărie... Știi, ca omul cuprins de evlavie.

În sfârșit, ca să nu-mi uit vorba, toată noaptea cea dinainte de plecare, până s-au revărsat zorile, m-am frământat cu gândul, feliu și chip, cum aș putea îndupleca pe mama să mă deie mai bine la mănăstire; și tocmai când eram hotărât a spune mamei aceste, iaca și soarele răsare, vestind o zi frumoasă, și Luca Moșneagu, însurățul de-al doilea, a cărui tânără nevastă avusese grijă să-l trezească la timp și să-l pregătească de pornire... se și aude strigând afară: „Gata sunteți? Haidem! că eu vă aștept cu caii înhămați”. Mama atunci mă și ia răpede-răpede la pornit, fără să am când îi spune de călugărie.

Și, scurtă vorbă, ne adunăm, cu rudele lui Zaharia, cu ale mele, în ogradă la moș Luca, sărutăm noi mâna părinților, luându-ne rămas bun cu ochii înecați în lacrimi, și, după ce ne suim în căruță, supărați și plânși, ca vai de noi, Luca Moșneagu, *harabagiul* nostru, și dă biciu cailor, zicând nevestei sale, care închidea poarta după noi: „Olimbiadă, iè sama bine de borta

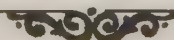
ceea!". Căci niște porci, spărgând gardul într-un loc, se înădădise în grădina lui de păpușoi...

Era dimineata, în ziua de Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul, când ieșeam din Humulești, și fetele și flăcăii, gătiți frumos, ca în zi de sărbătoare, foiau prin sat în toate părțile, cu bucuria zugrăvită pe fețe! Numai eu cu Zaharia, ghemuiți în căruța lui moș Luca, ne duceam surgun, dracului pomană, că mai bine n-oiu putea zice.

– Rogu-te, mână mai tare, moș Luca, zic eu, să nu se mai uite satul ca la urs, la noi!

Luca Moșneagu, însă, mâna cum știea el, căci smârtoagele lui de cai erau vlăguți din caleafară, și slabi, și ogârjiți ca niște mâți de cei leșinați, nu zmei, cum zicea mama, care nu știea cum să mă urnească mai degrabă din casă.

– Fire-ar afurisit să fie cine a mai desființat și catihețiile cele, tocmai acum în vremea noastră! zise Zaharia lui Gâtlan, plin de năduh, după ce-am ieșit la drum, afară. Când să-ți petreci și tu tinerețea, apucă-te de cărturărie; parcă are omul zece vieți! Tot umblând noi din școală în școală, mai mult, ia așa „de frunza frâsinelului, mânepoimâne avem să ne trezim niște babalâci gubavi și oftigoși – numai buni de făcut popi, ieșiți din Socola.

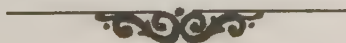

– Ce zici dumneta, moș Luca, despre unele ca acestea?

– Ce să zic, dascăle Zaharia; știm noi cum vi-s formele? Eu trebuie să vă duc la locul hotărât, și, de-aci încolo, cum v-a sluji capul. Hi, căluții tatei, să ne întoarcem cât mai degrabă acasă!

Când auzeam noi pe moș Luca pomenind cu drag de casă și când mai vedeam cum rămân satele și locurile frumoase în urmă, și tot altele necunoscute se înfătoșază înaintea-ne, supărarea noastră creștea la culme! Pentru fiecare fântână, pârâu, vâlcică, dumbravă și alte locuri dragălașe ce lăsam în urmă-ne, scoteam câte-un suspin adânc din piepturile noastre! Și, după mintea ce-o aveam, ne-am fi întors înapoi chiar atunci, de nu eram dați în sama lui moș Luca, de care ne rușinam ca și de părinții noștri.

După un scurt popas, făcut la podul de la Timișești, de pe Moldova, pornim înaintea spre Moțca și suim încet-încet codrul Pășcanilor. Apoi, din vârful acestui codru, mai aruncăm, nemernicii de noi, câte-o căutătură jalnică spre munții Neamțului: urieșii munți, cu vârfurile ascunse în nouri, de unde purced izvoarele și se revarsă pârăiele cu răpejune, șoptind tainic, în mersul lor neîncetat, și ducând, poate, cu sine multe-multe patimi și ahturi omenеști, să le înece în Dunărea măreață!

– Ei, ei! măi Zaharia, zic eu, coborându-ne la vale spre Pășcani; de-acum și munții i-am pierdut din vedere, și înstrăinarea noastră este hotărâtă, cine știe pentru câtă vreme!

– Cum ne-a fi scris de la Dumnezeu sfântul, zise Zaharia, cu glasul aproape stâns, ș-apoi rămase dus pe gânduri tot drumul, până la Blăgești, peste Siretiu, unde ne-a fost și masul în noaptea aceea.

Dar vai de masul nostru! Aici, pe prispa unui rotariu, puțin de nu era să rămânem chiori. De cu sară și până la miezul nopții, am stat numai într-o fumăraie de baligi, ca la carantină, și tot ne-au coșit tântarii.

– Așa-i viața câmpenească, zise moș Luca, cioșmolindu-se și învărtindu-se ca pe jărat, de răul tântărimii. Cum treci Siretiul, apa-i rea și lemnele pe sponci; iar vara te înăduși de căldură și tântarii te chinuiesc amarnic. N-aș trăi la câmp, Doamne ferește! Halal pe la noi! Apele-s dulci, limpezi ca cristalul și reci ca ghiata; lemne, de-ajuns; vara, umbră și răcoare în toate părțile; oamenii, mai sănătoși, mai puternici, mai voinici și mai voioși, iar nu ca iști de pe la câmp: sarbezi la față și zbârciți, de parcă se hrănesc numai cu ciuperci fripte în toată viața lor.

– Știi una, moș Luca, zise Zaharia de la o vreme. Găinușa-i spre asfințit, rarităle de-asemine

și luceafărul de ziuă, de acum trebuie să răsară; haidem să pornim la drum!

– Că bine zici, dascăle Zaharie; parcă Ț-a ieșit un sfânt din gură! Decât ne-om tot învărti și cioșmoli pe iastă prispă, mai bine să scurtăm din cale. Căci mare-i Dumnezeu, ne-a feri el de întâmplări!

Și așa, luându-ne rămas bun de la gazdă, care era tot afară culcat, pe altă prispă, plecăm. Și cum ieșim în *șleah*, părerea noastră de bine: întâlnim câțiva oameni, cu niște cară cu draniță, mergând spre Iași. Ne întovărășim cu dâșii, de frica lăieșilor din Ruginoasa, și hai-hai, hai-hai, până-n ziuă, iacătă-ne în Târgul-Frumos, unde am și înjunghiat câțiva harbuji într-ales, de ne-am potolit, deocamdată, și foamea, și setea. Apoi, după ce s-au hodinit caii, am pornit înainte, spre Podu-Leloei; și de aici, tot înainte, spre Iași, mai mult pe jos decât în căruță, căci zmeii lui moș Luca se muiese de tot; și țăranii noștri glumeți, cum sunt ei, ne tot șfichiuiau, în treacăt, care dincotro, de ni era mai mare rușinea, de rușinea lui Moș Luca. Iar, mai ales, pe la asfințitul soarelui, tocmai când intram în Iași, pe rohatca Păcurari, un flăcăoan al dracului ne-a luat în răs cum se cade, zicând:

– Moșule, iè sama de ține bine telegarii ceia, să nu ieie vânt; că Iașul ista-i mare și, Doamne ferește, să nu faci vro primejdie!...

Atâta i-a trebuit lui Moș Luca, ș-apoi lasă pe dânsul; câte parastase și panaghii, toate i le-a rădicat...

– I-auzi, măi! Dac-ar ști el, chiolhănosul și ticăitul, de unde-am pornit astă noapte, ș-ar strânge lioarba acasă, n-ar mai dărdăi degeaba asupra căișorilor mei! Ș-apoi doar nu vin ei acum întâiași dată la Iași, să-mi deie povăț unul ca dânsul ce rânduială trebuie să păzesc. Patruzecile mâne-sa de golan! Dacă n-a stat oleacă, să-l învăț eu a mai lua de altă dată drumeții în răs!

Văzând noi că ne ieu oamenii tot peste picior și pe moș Luca tulburat din cale-afară, cum eram în căruță, ne acoperim peste tot c-un țol, zicând eu, cam cu sfială:

– Moș Luca, de te-a întreba cineva, de-acum înainte, de ce trag caii așa de greu, să spui că aduci niște drobi de sare de la Ocnă, și las' dacă nu te-a crede fiecare!...

– Ei, apoi?! Știutu-v-am eu că și voi mi-ați fost de-aceștia? zise moș Luca, mergând pe lângă cai, plin de năduh; nu mă faceți, că ia acuș vă ard câteva jordii prin țolul cela, de v-a trece spurcatul!

Auzind noi ce ni se pregătește, ghiontitu-ne-am unul pe altul, chicotind înădușit, și ca mai ba să zicem nici cârc! În sfârșit, după multe șfichiuri ce-a primit moș Luca de la unii-alții, cum e lumea a dracului, mergând noi în pasul cailor, din hop în hop, tot înainte prin rătăcănilile de pe ulițele Iașilor, am ajuns într-un târziu, noaptea, în *cieriul* Socolei și am tras cu căruța sub un plop mare, unde-am găsit o mulțime de dăscălime adunată de pe la catiheții din toate județele Moldovei: unia mai tineri, iar cei mai mulți, cu niște târsoage de barbe cât *badanalele* de mari, șezând pe iarbă, împreună cu părinții lor, și preuți și mireni, și mărturisindu-și unul altuia păcatele!

Glosar

A (se) aburca - a se sui.

Adam-Babadam - de când lumea.

Afiștat - atestat.

Ahotnic - plin de râvnă, de zel, pasionat.

Alivanta - căzuse alivanta - căzuse cât e de lung.

Amàndea - (... pe ușă) - fuga pe ușă.

Badaná - bidinea.

Balcâz - urât, slut.

Bernevici - pantaloni țărănești de iarnă din dimie albă.

Bleandă - lovitură, îmbrânceană.

Boghet - moțat, frumos.

Bongoase - palavre, glume, snoave.

Buc - (într-un buc) - într-o clipă.

Budihace - arătare, sperietoare, pocitanie, ființă groaznică.

Buft - stomac de porc, cânat umplut.

Calamandros - harababură.

Cánură - lână cu părul mai scurt.

Chiraleisa - Kyrie eleison = (gr.) Doamne miluiește!

Chirandă - pirandă; țigancă.

Chirfosală - zgomot, zarvă.

Chișleag - lapte acrit.

Chiuă - dispozitiv care folosea la înmuierea postavului.

Cier - ceair - loc, de obicei îngrădit, pentru păscutul cailor.

(A) *cihăi* - a bate la cap, a stărui.

Cimotie - rudă, neam.

(A) *cinătui* - a curăța păsări, pești (de pene, solzi) și ai tăia în bucăți pentru a pregăti mâncarea.

Ciotcă - grămadă, una peste alta.

Cobăit - încet la treabă, căruia nu-i place munca.

Coblizan - lungan, mai înalt decât cei de seama lui.

Contăș - haină blănită, de postav

Cotruță - adâncitură rotundă lăsată între gura cuptorului și perete, unde stau de obicei pisicile.

Culeșer - băț cu care se mestecă mămăliga; făcăleț.

Dichici - unealtă folosită în cizmărie pentru a face desene pe talpa, pe căputa încălțăminteii.

Dichiu - călugăr-administrator al unei mănăstiri.

Dugliš - somnoros, leneș.

Feleguns - poreclă pentru cei tunși prea scurt.

Feleștioc - pământuf pentru uns osia căruței sau cizmele cu păcură.

(A) *ghili* (pânza) - a albi pânza.

Glagore - minte, pricepere.

Harabagiu - căruțaș, care transportă oameni sau mărfuri.

(A) *hrentui* - a strica, a hârbui, a dizloca.

Hudiță - uliță.

Incot - hârjoană, răs stăpânit.

Ispașă - constatarea oficială, la fața locului, a unei pagube.

Îmbălat - cu degetul îmbălat: cu degetul înmuiat în gură.

(A) *îmbălora* - a muștra pe cineva, fără să fie vinovat.

Julfă - un fel de mâncare de post, făcută din semințe de cânepă, folosită ca gamitură la turtele care se fac în ajunul Crăciunului.

Lainic - haimana, hoinar, lenes.

Lăi - lână neagră amestecată cu puține fire albe, deci cenușie.

Lălău - molatic, lenes, neîngrijit.

Megieș - vecin.

Melêșteu - făcăleț.

Melian - voinic, mare de statură.

Mijoarca - numele popular al unui joc de copii - de-a vâți ascunselea.

Mitoc - mănăstire aflată sub dependența alteia.

Moare - sens propriu: zeamă de varză murată; figurat: firea omului la mânie.

Motocel - ciucure, ghemuleț.

(A) *năboi* - d. apă, atunci când se umflă și iese din matcă.

(A) *nividi* - a trece urzeala prin îte și prin spată la războiul de țesut.

Noaten - lână tunsă în al doilea an de pe oi.

Ocniță - firidă la sobele țărănești, unde se păstrează diferite obiecte.

A (se) olicăi - a se văita, a se jelui.

Onânie - arătare îngrozitoare.

Opsas - partea din spate a încălțăminteii, cuprinzând călcâiul.

(Otrocol) - A face octrocol - a se năpusti, a face dezordine.

Palancă - a face palancă la pământ: a culca la pământ.

Pănură - țesătură țărănească din lână groasă.

Pâclișit - ursuz, dușmănos.

Perjă - prună, a cărei pulpă se dezlipește ușor de pe sămbure.

Pógan - urât și murdar.

Postoroncă - aici, cu sens figurat: om care nu-i bun de nimic, care merită spânzurat.

Prichici - margine ieșită în afară la horn; cup-tor.

(A) prociti - a asculta lecția pe un școlar.

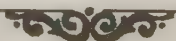
Pughibală - om rău, ticălos, copil obraznic.

Puricale - tot felul de fructe: mere, pere etc..

Ragilă - scândură în care sunt înfipti dinți din fier, folosită pentru a trage inul sau cânepa.

Răbuș - răboj, un lemn cioplit la patru capete, pe care țăranii neștiutori de carte își însem-nau socotelile.

Răzlog - despicătură din trunchiul unui copac, din care se fac gardurile la țară.

(A) *săcela* - a țesăla; (fig.) a bate.

(A) *sărădui* - a face înfloritură, podoabe pe sumanele țărănești.

Sărdac - haină scurtă bărbătească, din stofă groasă.

Sclipui - a aduna cu greu, încetul cu încetul.

A scrombăi - a strica încălțăminte.

Stative - războiul de țesut.

Stropsit - zăpăcit, ținut, neastâmpărat.

Strungar - aici cu sensul de cioban care mână oile la strungă pentru a fi mulse.

Sucală - unealtă de depănat pe țevi sculurile de lână sau bumbac de pe vâtelniță.

Suman - pl. sumane; haină făcută din sumani;

Șleah - drum de țară, bătătorit de căruțe.

(A) *șmotri* - a chinui, a muștrului.

Știoalună - loc mai adânc în albia unui pârau.

Știubei - vas făcut dintr-un trunchi de copac scobit.

Șturlubatic - nebunatic, ușuratic, neastâmpărat.

(A) *șugui* - a glumi, a duce cu vorba; a minți.

(A) *șupuri* - a o șterge pe ascuns, pe nesimțite.

Taftă - vindecați taftă: vindecați fără nici o rană, curați.

Tapangele - palme date la spinare, mai ales copiilor.

Tamiță - șă din lemn folosită la transport sau la călărit.

Tărăboanță - roabă cu care se căra, în vechime, pământ sau pietriș.

Tăsmă - panglică la pălărie.

Tigoare - poreclă dată celor leneși.

Tiji - de asemenea, așisderea.

Tîva - repede, fuga.

Tologit - culcat, întins.

Ugilit - umilit, rugător.

Vatale - o parte din uneltele care alcătuiesc războiul de țesut.

Vărzare - plăcinte de post făcute cu cartofi sau cu varză fiartă.

Vătăman - în vechime, ajutor de primar, la sate.

(De-a) volna - de-a valma, claie peste grămadă.

Zamparagiu - om desfrânat.

(A) zăpsi - a pune mâna pe cineva când săvârșește un furt.

Zgâtie - fată sau femeie tânără veselă, vioaie, zglobie.

Tabel biobibliografic

1 martie 1837 – Se naște, la Humulești, Ion Creangă. Tatăl său, Ștefan al lui Petrea ciubotariul, se mai îndeletnicea și cu facerea coților de suman, fiind ajutat de soția sa Smaranda.

1846-1847 – Este elev școala din Humulești, avându-l ca dascăl pe „bădița Vasile”.

1849 – Merge, împreună cu Dumitru, fiul cel mic al bunicului din partea mamei, David Creangă, la Broșteni, la școala lui Alecu Baloș.

1853 – Este dus la „Școala domnească” din Târgu Neamț, unde îl are ca profesor pe Isaiia Teodorescu („Popa Duhu”).

1854 – Se înscrie la școala de catiheti de la Fălticeni

1855 – Începe cursurile la Seminarul de la Socola. În 1858 absolvă cursul inferior al seminarului.

1859 – Se căsătorește cu fiica preotului Ioan Grigoriu de la Biserica „Patruzeci de sfinți”.

1861-1862 – Urmează Facultatea de teologie din Iași. Va avea neînțelegeri cu soția și cu familia acesteia.

1864 – Se înscrie la Institutul „Vasile Lupu”.

1868 – Primele conflicte cu autoritățile bisericești.

1872 – Este exclus din învățământ și din rândul clericilor. Se mută în bojdeuca din Țicău.

1873 – Divorțează.

1874 – Este reprimat în corpul didactic, ca institutor la Școala primară de băieți nr. 2 din Păcurari.

1875 – Îl întâlnește pe Eminescu, pe atunci revizor școlar. La 1 octombrie, are loc debutul în „Convorbiri literare”, cu *Soacra cu trei nurori*. În numărul din 1 decembrie al revistei „Convorbiri literare”, apare *Capra cu trei iezi*.

1876 – Publică în continuare povești, în „Convorbiri literare”: *Punguța cu doi bani*; *Dănilă Prepeleac*; *Povestea porcului*.

1877 – Mai apar în „Convorbiri literare” *Moș Nichifor Coțcariul*, *Povestea lui Stan Pățitul*, *Povestea lui Harap-Alb*, *Fata babei și fata moșneagului*.

1879 – Publică *Geografia Județului Iași*.

1881 – În „Convorbiri literare”, sunt publicate primele părți din *Amintiri din copilărie*.

1882 – Continuă să apară în „Convorbiri literare” *Amintiri din copilărie* (Partea a III-a).

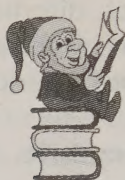
1884-1886 – Creangă este din ce în ce mai bolnav. Urmează, fără efect, diferite tratamente.

1887 – Îl vizitează pe Eminescu la Mănăstirea Neamțului; Călătorește pentru ultima oară la Humulești.

1889 – La **31 decembrie**, moare în urma unui atac de apoplexie.

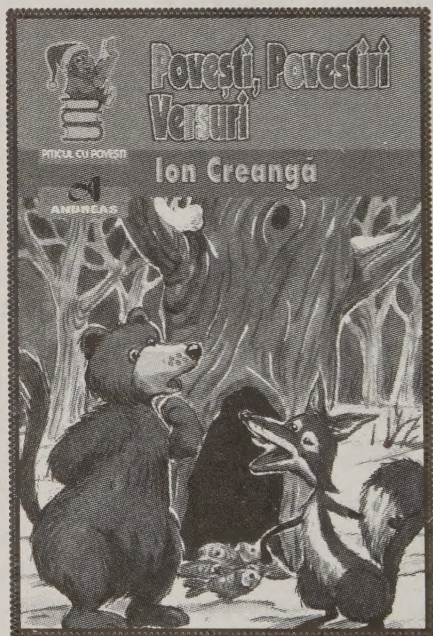

Din seria
Piticul cu povești

De același autor:

POVEȘTI, POVESTIRI, VERSURI

Site:

www.editura-andreas.ro

„Amintirile” alcătuiesc pagini literare, pline de emoționante și fermecătoare evocări din copilăria povestitorului...

Creangă este un mare creator de chipuri și icoane. Toate figurile au relieful lor bine conturat, începând cu buna lui mamă, Smaranda, până la moș Bodrângă și moș Luca, harabagiul din Humulești, care l-a dus surghiun la seminarul Socolei...

Fondul „Amintirilor din copilărie” e însuși fondul sufletesc al poporului român: sincer și bun până la duioșie, răbdător și cuminte, voios, mucalit și isteț, și de o dulce și statornică resemnare în vremuri grele, care l-a făcut să iasă biruitor de-a lungul veacurilor...

Materialul lingvistic e foarte bogat în scrierile lui Creangă. El fugea cu oroare de neologisme, pe care le-a definit într-un autograf, găsit mai târziu pe fila unei gramatici: „Neologisme se cheamă toate cuvintele introduse în limbă, unele fără trebuință, și pentru care putem găsi un cuvânt românesc corespunzător...”

Când se întâmpla totuși să-i scape sub condei vreun neologism, două, le înlocuia repede, punând în loc cuvinte scoase din graiul țăranului moldovean.

NICOLAE ȚIMIRĂȘ

Ediția de față conține lucrarea
„Amintiri din copilărie”
și împreună cu cealaltă lucrare
editată de noi,
„Povești, povestiri, versuri”,
reprezintă opera literară cea mai cunoscută
a lui Ion Creangă.

Bibliografie școlare
Clasele I-VIII

Coperta: Vasile Olac

ISBN 978-973-8958-01-2

www.editura-andreas.ro

RON

Editura
ANDREI
criticul cu p

24

T2-EFU-073

